

Priorita

Informační zpravodaj Státního fondu životního prostředí ČR | www.sfzp.cz

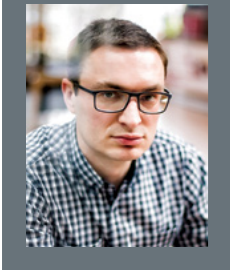
číslo 6
červen 2024
zdarma

► **NORSKÉ FONDY PODPOŘILY 165 PROJEKTŮ** str. 4

- **OBCE ZÍSKAJÍ DALŠÍ PODPORU NA VODOVODY A KANALIZACE** str. 3
- **BIOCENTRUM V TOMÍKOVICÍCH SLOUŽÍ PŘÍRODĚ I REKREACI** str. 10
- **KUŇKA OHNIVÁ DOSTALA DALŠÍ PROSTOR** str. 14

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

před námi je červen, pak budou prázdniny a rok je skoro za námi. Inu, pak přijde další a tak dále, zpřijemněme si tento koloběh času čtením ze světa životního prostředí.

Léto přichází, Norské fondy končí. Ale neplačte nad uteklým sobem, spolupráce s Nory přinesla desítky skvělých projektů,

které u nás budou pomáhat životnímu prostředí v mnoha dalších dnech. Jak může úspěšný projekt vypadat, můžete ozkoušet v Kuřimi, kde upravili park u nádraží, stačí vystoupit z vlaku.

Končí také uhelné kotle, které tuze moc kouří a vysílají do ovzduší prach a nepěkné chemické sloučeniny, které pak dýcháme. Hodně lidí už využilo kotlíkové dotace, v textu se dočtete, co můžete dělat, pokud máte ještě doma uhelný stroj.

Kde něco končí, jiné začíná. Dotace na podporu kompostáren a aplikaci rozložených zbytků se prodlužují. Není to dobrá zpráva? Pokud jste uvažovali o žádosti, tak zcela jistě ano.

V reportáži se můžete seznámit s kuřkou ohnivou. Je to druh obojživelníka, který je bohužel ohrožený. Už jméno vám může naznačit, že bude trochu rozporuplná. Na jednu stranu je to stydlivá kuřka, na druhou dokáže být pořádně ohnivá.

Když budou ony prázdniny, které se školou nepovinných až tolik nedotýkají, podíváme se i na univerzitu, kde mají novou zelenou střechu. A když už děti nebudou chodit pár týdnů do školy, což jim rozhodně neuškodí, mohou se vyblbnout na plátcích a hřištích, které vznikly za pomoci peněz z Norských fondů na Praze 12.

Jako tip na letní výlet mohou sloužit Tomikovice, kde založili biocentrum s vodní plochou, ve které je možné svažit tělo zchvácené horkem a prachem cest. Místní biocentrum pojmenovali po bývalém starostovi sousední obce, který projekt rozjel, ale již jej bohužel nemohl dokončit.

Příjemné čtení přeje

JAN RÖDLING
šéfredaktor

O program Oprav dům po babičce je velký zájem

Foto: archiv MŽP

Ministr životního prostředí Petr Hladík navštívil během květnového výjezdu na Vysočinu moderní novostavbu, na kterou majitelé získali finance právě z tohoto programu. Mladá tříčlenná rodina tak může díky příspěvku 1 319 000 korun od Státního fondu životního prostředí ČR začít žít v energeticky úsporném domě.

„Pomáháme rodinám zajistit si důstojné bydlení, protože bydlení je pro život a výchovu dětí základ. Mám radost, když vidím konkrétní rodiny, kterým pomohly naše investiční programy. Právě pro ně jsme program Oprav dům po babičce z Nové zelené úsporám připravili. Zájem o tuto podporu je velký: ke konci května přesáhl 2 344 žádostí za 2,2 miliardy korun. Velkou výhodou programu je, že domácnosti bez dostatku našetřených financí dostanou dotaci na pokrytí 50 % výdajů předem, a navíc mohou od března na renovaci svých domů využít zvýhodněné úvěry. Věřím, že tato kombinace pomůže lidem, aby si nemuseli brát hypotéky s vysokými úroky a mohli si komplexní renovaci opravdu dovolit. Před spuštěním zvýhodněných půjček jsme evidovali průměrně 250 žádostí měsíčně, od 1. března 2024 se zájem zvýšil v průměru na téměř 400 žádostí měsíčně,“ říká ministr životního prostředí Petr Hladík.

Díky dotaci budou mít energeticky úsporný domov

Jedním z úspěšných žadatelů v programu Oprav dům po babičce je Zdeněk Prchal s rodinou. Ve Světle nad Sázavou koupil pozemek se starým domem ze čtyřicátých let a chtěl se pustit do oprav. Dům měl ale velmi špatné predispozice. „V každé místnosti byla kamínka, chyběly tu rozvody, zároveň byla prasklina po celé zdi, nebylo proto ani ze statického hlediska možné ho zrekonstruovat. Rozhodli jsme se

tedy pro zbourání a postavení nového jednopodlažního domku o celkové ploše 145 m² na původním místě,“ vyjmenovává majitel domu Zdeněk Prchal. „Od našeho projektanta jsem se dozvěděl o programu Nová zelená úsporám a rozhodl jsem se ho využít. Projektant nám doporučil přímo podprogram Oprav dům po babičce, který byl pro nás ještě výhodnější, a následně vše zařídil – včetně projektu, který je k žádosti o dotaci třeba přikládat. Peníze na stavbu jsme dostali asi třicet dní od podání žádosti, takže jsme si nemuseli brát větší hypotéku na splacení celé částky. Když jsme začali s výstavbou svépomocí, cena veškerého stavebního materiálu se rapidně zvedla. I proto nám pomohla tato dotace – jinak bychom nebyli schopni rodinný dům dostavět pouze z hypotéky. Navíc se díky nastavení tohoto programu celý proces velmi urychlil, nečekali jsme na stavební práce tak dlouho. Celkem jsme dostali příspěvek ve výši 1 319 000 korun, který zahrnoval

Finance se daří velmi rychle dostávat k žadatelům, zhruba 70 % podaných žádostí o dotaci je již proplaceno.

ZMĚNA V PROGRAMU

ZMÍRNĚNÍ MAJETKOVÉHO TESTU

- domácnost může kromě nemovitosti, na kterou žádá o dotaci, nově vlastnit jednu další stavbu určenou k bydlení nebo podíl na takové nemovitosti, a to včetně bytu v bytovém domě nebo družstevního bytu

ZMĚNA SE DOTKNE ZEJMÉNA

- domácností, kde některý z členů rodiny v rámci pozůstalosti získá nebo již vlastní vlastnický podíl v jiné nemovitosti, ve které ale nemůže bydlet
- domácností, které vlastní malý byt, který již nevyhovuje jejich bytovým potřebám, plánují se přestěhovat do rodinného domu a po dobu rekonstrukce potřebují bydlet v stávajícím bytě

OČEKÁVANÝ PŘÍNOS

- podpora většího okruhu žadatelů
- odstranění překážky pro domácnosti, které dosud nemohly žádat kvůli často jen malému podílu na nemovitosti

i příspěvek 50 tisíc korun na dítě. Jelikož máme malou dceru, byla pro nás tato další finanční podpora velkým přínosem,“ dodává majitel energeticky úsporné novostavby. „Tím, že jsme museli postavit nový dům, navíc ušetříme na energiích, protože je oproti původnímu, nezateplenému domu energeticky mnohem úspornější,“ vyjmenovává Zdeněk Prchal hlavní výhodu realizované stavby.

Asi 5 % demolicí starých domů, 95 % renovací

„Takových případů, jako je ten rodiny Prchalových, je pět procent ze všech žádostí o dotaci, tedy zhruba stovka z dvou tisíc. Proto umožňujeme za splnění určitých podmínek také zbourání a postavení nového domu na původním místě. Zástavba se dále nerozšiřuje a nezabírá se další půda,“ uvádí ministr Hladík s tím, že i demolice domu je výhodným řešením, jelikož se nemusí stavět nové cesty a zařizovat sítování. Program Oprav dům po babičce z Nové zelené úsporám podporuje zejména komplexní renovace starších domů a umožňuje vytvořit si energeticky úsporné bydlení. Je adresován zejména rodinám s dětmi. Úspěšní žadatelé získají ke standardním bonusům i rodinný bonus ve výši 50 tisíc korun za každé nezaopatřené dítě. Finance se navíc daří velmi rychle dostávat k žadatelům, zhruba 70 % podaných žádostí o dotaci je již proplaceno.

Zvýhodněné úvěry jako příležitost pro mladé rodiny

Od 1. března 2024 navíc v rámci programu Oprav dům po babičce spustily stavební spořitelny a banky (ČSOB stavební spořitelna, Modrá pyramida, Raiffeisen stavební spořitelna, Stavební spořitelna České spořitelny a UniCredit Bank) jak poradenství dotačních projektů, tak zvýhodněné financování půjčky a nabízejí oproti běžným úvěrům poloviční úrok. ●

Obce mají druhou šanci získat podporu na výstavbu vodovodů a kanalizací

Vybudování kanalizace, čistírny odpadních vod nebo vodovodních řadů je finančně náročnou záležitostí. Bez podpory státu je realizace takového projektu pro obec téměř nemožná. Nyní dostává druhou šanci 283 kladně vyhodnocených projektů, které obce a vodoхозяйodáři podali skrze 42., 43., a 44. výzvu Operačního programu Životní prostředí.

Na podporu ale kvůli vyčerpané alokaci nedosáhli. Ministerstvo životního prostředí pro ně prostřednictvím Státního fondu životního prostředí ČR nově otevírá dvě dotační výzvy. Peníze nad rámec plánovaných výzev pro ně vyjednal ministr Petr Hladík. Obcím do dvou tisíc obyvatel navíc přidává možnost dofinancovat projekt pomocí výhodné půjčky.

„Vládě se podařilo zajistit dalších 10 miliard korun na podporu vodoхозяйodářské infrastruktury ve městech a obcích. Díky nim můžeme podpořit projekty, na které se nedostalo v Operačním programu Životní prostředí vloni. Tehdy radnice poslaly 477 žádostí, které více než čtyřnásobně převýšily finanční možnosti výzev s celkovou alokací 4 miliardy korun. Podporu z nich získalo 99 projektů a dalších 283 kvalitně připravených a kladně vyhodnocených projektů skončilo takzvané pod čarou. Díky nově vyhledaným prostředkům mají úspěšné projekty jis-

Foto: archiv SFŽP ČR

totu, že se na ně dostane, čímž zlepšíme dostupnost pitné vody a kvalitu čištění vod ve stovkách sídel. Navíc přidáme ze Státního fondu životního prostředí ČR další 2 miliardy korun, a to formou výhodné půjčky na pomoc menším obcím do 2 000 obyvatel, pro něž je financování takto nákladných projektů obrovskou zátěží. Splátit ji mohou do deseti let a po dobu realizace bezúročně,“ vypočítává ministr životního prostředí Petr Hladík.

Dotační prostředky rozdělují SFŽP ČR ve dvou výzvách. Výzva pod číslem 6/2024 z Národního programu Životní prostředí (NPŽP) s celkovou alokací 2,2 miliardy korun podpoří přivaděče a rozvodné sítě pitné vody a úpravny pitné vody a jejich intenzifikaci. Výzva s číslem 7/2024 NPŽP nabízí celkem 7,8

miliardy korun a je určena na výstavbu kanalizace a výstavbu a modernizaci čistíren odpadních vod.

„Naší prioritou je postupovat rychle a efektivně. Povinné přílohy k žádostem o podporu, které žadatelé přikládali ve výzvách v OPŽP, už znovu předkládat nemusí. Všechny projekty v zásobníku mají naše kladné hodnocení, takže předložené žádosti budeme postupně předkládat jako doporučené k podpoře k projednání Radě Fondu a vzápětí k vydání rozhodnutí o poskytnutí dotace,“ říká Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR.

„Na projekty výstavby či dostavby infrastruktury dostanou až 60 % z celkových výdajů, v případě intenzifikací úpraven vod a čistíren odpadních vod může podpora dosáhnout až 30 %. Obce do 2 000 obyvatel, které namísto původní dotace ve výši 70 % využijí dotaci 60 %, mohou na dofinancování svých projektů čerpat půjčku až do výše 20 % celkových výdajů,“ doplňuje ministr Hladík.

U výzvy č. 1/2024 PU jsou pro tyto obce nachystány 2 miliardy korun. Po dobu realizace projektu a čerpání půjčky je pro žadatele bezúročná, následně je úroková sazba nastavena na fixní 1 % úrok. Fond si neúčtuje žádné poplatky za sjednání půjčky, předčasné splátky či odklady splátek. Celková doba splatnosti je do deseti let.

„O podporu z těchto tří výzev mohou žádat pouze žadatelé ze 42., 43. a 44. výzvy OPŽP, jejichž žádost byla výběrovou komisí doporučena k podpoře a následně zařazena do zásobníku projektů. Nová žádost musí mít stejné technické a finanční parametry jako předchozí žádost v OPŽP,“ zdůrazňuje na závěr ředitel Petr Valdman.

Příjem žádostí u dotačních výzev 6/2024 a 7/2024 bude otevřen v Národním programu Životní prostředí od 15. května 2024 do 2. září 2024. U půjčky 1/2024 PU bude spuštěn příjem žádostí o měsíc později, tedy 15. června 2024, a potrvá do 2. září 2024. Ve všech třech případech probíhá příjem žádostí elektronicky, u dotačních výzev přes webový systém AIS SFŽP ČR na webu zadosti.sfzp.cz, u výzvy na půjčky prostřednictvím elektronického formuláře v uživatelském prostředí IS - IFN Bene-Fill. ●

► Program Norských fondů **dospěl do cíle**, podpořil 165 projektů

Pět let realizací, 165 projektů a téměř 900 milionů korun. Implementační období programu Životní prostředí, ekosystémy a změna klimatu je u konce. Realizace projektů, které získaly podporu z Fondů EHP a Norska pro období 2014–2021, je ukončena.

Od vyhlášení první výzvy z programu Životní prostředí, ekosystémy a změna klimatu, který je jedním z jedenácti českých programů podpořených z prostředků Fondů EHP a Norska, uplynulo téměř pět let. Během tohoto období bylo na 165 projektů a dalších 11 bilaterálních iniciativ zaměřených na podporu mezinárodní spolupráce mezi Českem a Norskem alokováno téměř 900 milionů korun.

Prostředky programu byly rozděleny mezi čtyři vybrané oblasti podpory zahrnující ochranu ekosystémů a biodiverzity, znečištění ovzduší a vod i adaptaci na změnu klimatu v obcích a regionech. Díky prostředkům z Norských fondů se tak například podařilo rozšířit ptačí parky Josefovské louky a Kosteliska, vybudovat stovky nových hnízdních budek pro ohrožené druhy sov, ozelenit desítky lokalit v Ostravě, provést monitoring znečištění ovzduší nejen v česko-polském pohraničí či zavést zkušební provoz nového stupně čištění odpadních vod v Thomayerově nemocnici v Praze.

Již nyní se mohou zájemci seznámit s příběhy vybraných projektů v krátké dokumentární sérii dostupné na YouTube kanálu SFŽP ČR. V současnosti probíhá natáčení dalších dílů, které diváky zavedou například za invazními druhy raků nebo do jihomo-

lavských Kostic, kde s podporou Norských fondů vznikla nová vodní nádrž.

Klíčový je rozvoj mezinárodní spolupráce

Jedním z cílů Státního fondu životního prostředí ČR je posilování mezinárodní spolupráce na ochraně životního prostředí. Program Životní prostředí, ekosystémy a změna klimatu poprvé nabídl možnost mezinárodní spolupráce při realizaci projektů také žadatelům.

„Jedním z hlavních pilířů programu Norských fondů je důraz na přeshraniční spolupráci u našich projektů. Státní fond životního prostředí ČR nově inicioval také prohloubení spolupráce mezi jednotlivými přijímacími státy, mezi něž patří například Polsko, Slovinsko, Řecko, Rumunsko či státy Pobaltí. I když každá ze zemí řeší svá specifika, mnoho témat v ochraně životního prostředí je nám společných a otevírá se prostor pro vzájemné sdílení zkušeností. Věřím, že se naše iniciativa bude nadále rozvíjet a umožní navázat kontakty, které budou prospěšné pro ochranu přírody,“ zdůrazňuje Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR.

O dalším programovém období se nyní rozhoduje

Příprava financování zelených projektů z prostředků Norských fondů v novém ob-

dobí, stejně jako nastavení programu a výzev, je aktuálně na samém začátku. „Ze strany donorů je základní rámec stanoven, nyní probíhá schvalovací proces mezi jednotlivými státy Evropské unie. Následně proběhnou jednání na úrovni Česka a teprve poté budou uzavřeny příslušné dohody,“ uvádí Petr Valdman.

Přípravné práce může Fond zahájit až v okamžiku, kdy bude mít k dispozici podklady ze strany donorů a Kanceláře finančního mechanismu v Bruselu. „V následujících měsících budeme pečlivě hodnotit výsledky našich projektů i administrativní postupy, které s nimi souvisí. Na základě dosavadních zkušeností již víme, že se budeme snažit prosadit celkové zjednodušení administrativních požadavků a vykazování způsobilých výdajů. Každý z našich projektů je jedinečný a je škoda, aby se pro vysoké administrativní nároky nezrealizovaly,“ doplňuje Ivo Marcin, ředitel Sekce strategie Fondu a mezinárodní spolupráce Státního fondu životního prostředí ČR.

Zajímají vás projekty podpořené z programu Norských fondů?

Nenechte si ujít červnovou konferenci Inovace v ochraně životního prostředí, kde se dozvíte výsledky inovativních projektů v ochraně ekosystémů a vod. Konferenci bude možné sledovat také online. Odkaz pro sledování bude zveřejněn na facebookovém profilu programu Životní prostředí, ekosystémy a změna klimatu.

Výsledky jednotlivých výzev a projektů, včetně konečných celkových nákladů na realizaci, budou po ukončení administrace zveřejněny na webové stránce Státního fondu životního prostředí ČR. ●

► V Kuřimi otevřeli obnovený park

Foto: Město Kuřim

Foto: Město Kuřim

Foto: Město Kuřim

Foto: Město Kuřim

V květnu se slavnostně otevřel park před kuřimským nádražím. Je po rozsáhlé revitalizaci, na kterou město dostalo dotaci z Norských fondů v rámci programu podpory „Životní prostředí, ekosystémy a změna klimatu“.

Začátkem roku 2023 skončila stavba dopravního terminálu u kuřimského vlakového nádraží, ale nejednalo se o poslední změnu v tomto přednádražním prostoru. Zastupitelstvo města rozhodlo, že na stavbu přestupního uzlu bude navazovat revitalizace nádražního parku podle projektu zahradní architektky Evy Wágnarové. Zpracování projektové dokumentace předcházelo posouzení zdravotního stavu stávajících stromů a porostů a byla navržena řada péstebních opatření včetně kácení chorobami postižených dřevin.

Tyto výchovné zásahy probíhaly ve dvou částech parku. Ten je totiž rozdělen komunikací na větší, východní část, nacházející se přímo před nádražní budovou, a menší, západní část s důležitou pěší trasou vedoucí z ulice Zahradní k autobusovým zastávkám. V rámci revitalizace byly v parku rozšířeny a doplněny pěší trasy. Většina jich přitom respektuje stávající vyšlapané stezky. Základní trasy jsou provedeny z česa-

ného betonu a ostatní pěšiny z betonových pásků. To umožní průchod parkem po celý rok, tedy i za špatného počasí. Podél pěšin byly instalovány trámové lavice a netradiční parková křesla.

V západní části parku je vybudováno malé workoutové hřiště s dopadovou plochou z pryžové štěpky. V jeho blízkosti se do budoucna plánuje zpřístupnění podzemního krytu z období druhé světové války. V hlavní části parku byla zřízena dvě pobytová mola. Větší z nich by mělo sloužit jako pódium pro různé společenské a kulturní akce. V parku tak bude možné pořádat malé, komorní koncerty, dětské dny, školní vystoupení žáků a podobné aktivity. V parku byly také dosazeny efektně kvetoucí stromy, velkokorunné kosterní dřeviny i stromy s nižší výškou atraktivní v době květu a na podzim při vybarvení listů. K této dosadbě zvolila autorka projektu habry v podobě stromů a keřů, jírovce, okrasné typy slivoní a další dřeviny

tolerující městské klima a suché stanoviště. Na nově vysazených stromech jsou zavěšeny vaky pro účinnou závlivku.

Po obvodu parku lze vidět linie keřů pro odclonění dopravy. Před habrovými a tiso-vými clonami jsou vysázeny kvetoucí keře hortenzie a další květena. Ve volných plochách je vyseta tráva a na vybraná místa jsou zasazeny různobarevné cibuloviny. Rovněž byly založeny bylinné porosty a byly zregenerovány stávající trávníky. Aby se mohla tráva v parku dobře uchytil, je oběhán plotem, který zde bude umístěn pouze dočasně. Z dalšího mobiliáře lze zmínit pítka, odpadkové koše a ve večerních hodinách bude park osvětlen z veřejného osvětlení. Důležitou součástí parku je nádrž instalovaná pod jeho povrchem k zachycení dešťových vod, využitelných k závlivce stromů v suchém období. Za zmínku také stojí, že oproti původnímu projektu se uvažuje o umístění několika plastik, na jejichž podobou se nyní oslovují umělci zamýšlejí.

Celková cena díla je 4,6 milionu korun. Na úhradu této zakázky se město podařilo získat dotaci z Norských fondů ve výši 3,8 milionu korun. Přínosem parku je zlepšení mikroklimatických podmínek ve městě, snížení rizik spojených s vysokými teplotami a zlepšení podmínek pro uživatele kuřimského přepravního uzlu. ●

► Vyměnit uhelný kotel se vyplatí. Dotace už výhodnější nebude

Foto: Shutterstock/Parilov

Zákaz využívání kotlů první a druhé emisní třídy začne platit **1. září 2024**. Mnoho občanů již využilo podporu z kotlíkových dotací i z programu Nová zelená úsporám.

Ministerstvo životního prostředí nabádá všechny, kteří nevyhovující kotle ještě nevyměnili, aby tak učinili a využili do konce srpna jedinečné příležitosti čerpat aktuální výši dotací. Od 1. září 2024 sice bude podpora pokračovat, ale bude výrazně nižší. Pokud si navíc domácnosti stihnou o dotaci požádat do konce srpna, i když nestihnou kotel vyměnit, budou k tomu úředníci při kontrolách přihlížet. Nově bude možné od září zažádat o dotaci na výměnu všech uhelných kotlů.

Zákaz používání kotlů první a druhé emisní třídy je v zákoně již od roku 2012 a mimo rodinné či bytové domy a stavby pro rodinnou rekreaci platí již od září 2022. „Povinnost vyměnit kotle první a druhé třídy platí už od roku 2012, občané tedy měli dostatek času se na výměnu připravit. Povinnost se netýká například kamen, krbových vložek či sporáků, které slouží k přímému vytápění místnosti. Mezi podporovanými zdroji zůstávají tepelná čerpadla, kotle na biomasu, kamna na pelety, objekt je možné napojit na centrální zásobování teplem. V řešení je i možnost podpořit plynové kotle pro nízkopříjmové domácnosti,“ uvedl ministr životního prostředí Petr Hladík s tím, že pokud by občané nevěděli, jaký typ kotle mají, třída kotle je označena na výrobním štítku a v dokladu o kontrole technického stavu a provozu kotle, kterou má každý povinnost provádět nejméně jednou za tři roky.

Podle dat ČHMÚ pochází z lokálního vytápění domácností více než 75% všech emisí

jmných prachových částic a více než 95% emisí benzo[a]pyrenu produkovaných v Česku. „Je zřejmé, že to, čím doma topíme, má zásadní vliv na kvalitu ovzduší i na zdraví lidí. Prachové částice na sebe váží další škodlivé látky, například těžké kovy či rakovinotvorný benzo[a]pyren, a podle Státního zdravotního ústavu způsobuje v Česku znečištěné ovzduší každoročně 3 100 předčasných úmrtí. Naším záměrem není lidi pokutovat a udělovat zátky. Musíme ale chránit lidské zdraví a životní prostředí, a proto je zákaz těchto starých nevyhovujících kotlů nezbytný,“ dodal ministr Hladík.

Na kotle první a druhé emisní třídy se podpora snížila

Ministerstvo životního prostředí také představilo změny v dotační podpoře. Dosaďované tzv. kotlíkové dotace, které poskytují podporu ve výši až 95% nízkopříjmovým domácnostem – seniorům v penzi, domácnostem s příspěvkem na bydlení či invaliditou 3. stupně – budou od 1. září 2024 výrazně nižší a přesunou se pod program Nová zelená úsporám Light. Doposud bylo zažádáno o výměnu 130 tisíc kotlů na tuhá paliva, 115 tisíc domácností již svůj kotel vyměnilo, a to za více než 13 miliard korun. Stejně tak se od 1. září 2024 snížila i podpora z programu Nová zelená úsporám, která je pro ostatní domácnosti. V NZÚ zatím dotace využilo přes 50 tisíc žadatelů. Celkem tedy bylo podpořeno 180 tisíc kotlů.

„Apelujeme proto na všechny, kteří žádost ještě nepodali, aby tak učinili co nejdříve. Výše dotací z obou

programů bude oproti současným částkám od 1. září 2024 snížena o jednotky až desítky tisíc, podle druhu zdroje vytápění. Vyplatí se proto podat žádost do 31. srpna 2024 a instalaci lze případně provést později,“ vysvětlil ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman. Pomoc s vyřízení žádosti dotace na výměnu kotle je nabízena v rámci kotlíkových dotací od jednotlivých krajů. „Ministerstvo zajišťuje poradenství prostřednictvím středisek EKIS nebo místních akčních skupin, sdružených pod NZÚ Light. I tam je možné obrátit se s dotazy na výměnu nevyhovujících kotlů a právě s těmito poradci probrat do budoucna třeba i možnosti zateplení svého domu jak v programu NZÚ, tak v NZÚ Light,“ doplnil Petr Valdman.

Nově budou dotace na výměnu kotlů na tuhá paliva všech emisních tříd

Od září 2024 bude také možné žádat o podporu na výměnu kotlů na tuhá paliva bez ohledu na emisní třídu za jiné druhy ekologičtějšího vytápění, například tepelná čerpadla, kotle na biomasu či kamna. „Bude zahájena motivační finanční podpora výměny všech uhelných kotlů – jen ve třetí emisní třídě jich je v provozu asi 60 tisíc – s cílem do deseti let odejít od spalování uhlí v lokálních zdrojích vytápění,“ oznámil také ministr životního prostředí Petr Hladík.

Nejprve napomenutí, pak pokuty. Kontroly zohlední i podanou žádost

Podle zákona o ochraně ovzduší spadají přestupky fyzických osob pod obecní úřad obce s rozšířenou působností. Ten má také povinnost dohlížet na dodržování povinností provozovatelů kotlů v domácnostech, například na pravidelnou kontrolu technického stavu a provozu kotle, která se musí provádět každé tři roky. MŽP připravilo metodiku, kterou se budou moci úředníci řídit. Cílem není občany pokutovat, ale docílit co nejrychlejší nápravy. Nejprve budou proto úředníci dávat nápravná opatření a až následně pokuty.

„V aktualizované metodice jsme se soustředili na efektivitu kontrol a spravedlivý přístup tak, aby bylo při kontrolní činnosti dosahováno co největšího environmentálního efektu, tedy aby byly z provozu co nejdříve odstaveny zejména ty nejhorší kotle, jejichž provoz má největší dopady na ovzduší a zdraví lidí. Důležité je dosáhnout rovněž toho, aby všichni splnili svou povinnost provedení kontroly technického stavu a provozu. Při řešení jednotlivých případů bude nezbytné zohledňovat také sociální situaci provozovatelů. Pokud úředníci odhalí nevyhovující kotle, není cílem hned ukládat pokuty, ale dosáhnout co nejrychlejší nápravy. V rámci přestupkového řízení lze sice uložit pokutu až do výše 50 tisíc korun, ale nejprve budou kontrolori ukládat napomenutí a výzvu k nápravě,“ uvedl ředitel odboru ochrany ovzduší Kurt Dědík. ●

► Podávání žádostí na podporu kompostáren a aplikace kompostu na pole se prodlužuje

Ministerstvo životního prostředí prodlužuje podporu výstavby nebo modernizace kompostáren, stejně jako pořízení techniky pro aplikaci kompostu na ornou půdu z prostředků Národního plánu obnovy. **Nově se provozovatelé kompostáren i zemědělci mohou do programu přihlásit až do 2. září 2024.**

Podpora z výzvy č. 6/2023 – Využití a zpracování biologicky rozložitelného odpadu míří především na zvýšení odbytu vyrobených kompostů. Podporu mohou čerpat soukromé firmy i obce a pokryje až 70% nákladů na modernizace kompostáren nebo pořízení techniky na aplikaci kompostu na pole pro provozovatele kompostáren nebo bioplynových stanic. Zemědělské podniky si mohou pořídit tuto techniku s 60% dotací.

MŽP v minulých letech podporovalo budování kompostáren v rámci Operačního programu Životní prostředí (OPŽP) a na základě poskytnutých prostředků byla vybudována rozsáhlá síť kompostáren pro zpracování biologicky rozložitelných odpadů.

Foto: archiv SFZP ČR

Právě zpracovatelským zařízením aktuální výzva umožňuje dovybavení provozovaných technologií. Aplikace kompostů přispívá k zajištění koloběhu živin a organické hmoty v zemědělské půdě, proto ministerstvo podporuje také vy-

užití aplikační techniky na zapravení kompostů (případně digestátů, tedy zbytků ze zpracování biologického odpadu v bioplynových stanicích). Dotace směřují také například na manipulační plochy nebo technologie pro multispektrální snímání zemědělských pozemků.

Kompost a digestát jsou kvalitní organická hnojiva, která do půdy doplní potřebné živiny. Pomáhají zlepšit a udržet kvalitu půdy, přispívají k zadržování vody a udržení zemědělského využití půdy, což je zásadní pro adaptaci na probíhající klimatickou změnu. Podpora výroby a aplikace těchto přírodních hnojiv na zemědělskou půdu pomůže využití bioodpadů v regionu a také informovanosti o výhodách jejich využití mezi zemědělci.

Lhůta pro podávání žádostí o podporu v rámci dotační výzvy č. 6/2023 – Využití a zpracování biologicky rozložitelného odpadu je prodloužena do 2. září 2024. Prodlužuje se i období realizace podpořených projektů, a to do 31. října 2025.

Podrobnosti k nastavení podmínek vpsané výzvy najdete stránkách Národního programu Životní prostředí. ●

► Banínský potok získá nové koryto s meandry a tůňmi

Povodí Moravy zahájilo revitalizaci Banínského potoka u obce Banín u Svitav. Vodní tok získá nové koryto, meandry a tůňe a v jeho okolí vzniknou i mokřady.

Úpravy zvýší schopnost zadržování vody v krajině, posílí ekologickou stabilitu lokality, zlepší vodní režim a samočisticí schopnost potoka. Vodní tok byl v sedmdesátých letech regulován v rámci výstavby Březovského vodovodu a komplexních zemědělských úprav. Cílem Povodí Moravy je obnova ekologických funkcí a umožnění přirozeného vývoje toku. U obce Banín proto dojde k přeložení části potoka do nového koryta plného meandrů a tůňi.

Úprava se týká 745 metrů dlouhého úseku vodního toku. Díky nepravidelným potočným obloukům prodlouží Povodí Moravy délku koryta o více než polovinu. „Banínskému potoku vrátíme jeho přírodní charakter. V současnosti modelujeme jeho novou podobu, která se bude vyznačovat členitostí, širokou potočnou nivou a množstvím meandrů. Vyhroubením tůňi a mokřadů se v lokalitě zvýší zadržování vody v krajině. V navazujících letech po dokončení úprav pak bude docházet k samovolnému vývoji vodního toku i potoční nivy,“ popisuje hlavní význam revitalizace generální ředitel Povodí Moravy Václav Gargulák.

Nové koryto umožní častější rozlivy vody do potoční nivy. V okolí Banínského potoka se tak zvýší podíl podmáčených ploch. Nové

koryto bude členitější a bude obsahovat zahloubené části a prvky mrtvého dřeva, jako jsou pařezy, kmeny a větve, což je v toku s malým průtokem důležité kvůli úkrytům pro vodní živočichy. „Počítáme s výstavbou čtyř mokřadů, které budou při vyšších průtocích pravidelně zaplavovány. Tůňe poslouží jako biotop pro vodní a mokřadní organismy. Díky tomu se lokalita stane novým stanovištěm pro různé druhy obojživelníků, plazů a ptáků, a to i z řad chráněných druhů, které se kvůli nevhodným podmínkám nyní v lokalitě nevyskytují,“ říká Gargulák.

Tůňe poslouží jako biotop pro vodní a mokřadní organismy. Díky tomu se lokalita stane novým stanovištěm pro různé druhy obojživelníků, plazů a ptáků

Práce odstartovaly v březnu letošního roku a potrvají do srpna. Celkové stavební náklady na revitalizaci jsou 1,4 milionu korun, financování je zajištěno zjednodušenými metodami vykazování prostřednictvím Projektového schématu AOPK ČR v rámci Operačního programu Životní prostředí. Na revitalizaci se podílí i Státní pozemkový úřad, který státnímu podniku Povodí Moravy bezplatně poskytl pozemky.

Povodí Moravy v současnosti realizuje řadu revitalizačních opatření. Ta vedou ke zlepšení kondice krajiny a posílení její schopnosti zadržet vodu. „Řekám vracíme původní charakter, realizujeme přírodě blízká opatření a revitalizujeme řeky v povodí Moravy v místech, kde jsou taková řešení možná. Je ale důležité mít na paměti, že v osídlených oblastech není možné dělat stejná opatření jako v krajině. Podobné přírodě blízké úpravy jsou součástí komplexu opatření a musí být prováděny v souladu s opatřeními pro posílení vodních zdrojů. Bez nich postrádají smysl, neboť nenahrazují vodní zdroje,“ doplňuje Gargulák. Mezi aktuální nejvýznamnější projekty patří například dokončená revitalizace Bečvy u Černetína, Skaličky a Ústí, napojení odstavených ramen Dyje, revitalizace Baštýnského potoka u Novosedel, Knínického potoka u Veverských Knínic, Trkmanky u Velkých Pavlovic, Kyjovky u Moravské Nové Vsi či Svatky u Herálce. ●

► Praha 12 otevřela revitalizovaná hřiště a odpočinková místa

Botevova, Hausmannova, Pejevové, Plevenská a Rakovského. To jsou názvy ulic, kde proběhlo v polovině května slavnostní otevření a představení obnovených hřišť a odpočinkových míst. **Na těchto lokalitách nastala v uplynulém půlroce radikální proměna z nepříliš přívětivého a neútulného prostoru původních asfaltových ploch na krásná místa zvoucí ke hrám či relaxaci.**

Postupně byly přestříženy pásy na hřišti Hausmannova, v ulicích Botevova, Pejevové a Plevenské a nakonec v ulici Rakovského. Nyní jsou tato hřiště otevřena malým i velkým návštěvníkům, kteří si tu mohou – kromě aktivního a pasivního odpočinku – rozšířit třeba i své znalosti botaniky a seznámit se s množstvím bylinek. „Úpravy veřejného prostoru patří mezi naše priority a jsem rád, že se nám postupně daří podobné projekty realizovat. Naším cílem je vytvořit příjemné prostředí, aby se v Praze 12 hezky žilo. Občanům mohu slíbit, že v dalším zkrášlování veřejného prostoru budeme pokračovat,“ uvedl Vojtěch Kos, starosta městské části Praha 12.

Vytipované lokality byly vybrány z Adaptační strategie, kterou má městská část již několik let zpracovánu a která poskytuje portfolio konkrétních míst určených k realizaci opatření mírnících dopady probíhající klimatické změny. Výslednou podobu jednotlivých míst si zvolili občané Prahy 12 na základě participačních setkání, která se konala v dubnu 2023 a ze kterých zcela jasně vyplynulo, zda si lidé přejí nové hřiště, nebo klidné relaxační místo. „Velmi mě těší, že se revitalizace veřejných ploch daří a že k tomu přispívají i námi organizovaná veřejná setkání, kde má veřejnost možnost se ke konkrétním lokalitám a návrhům vyjádřit,“ doplňuje 1. místostarosta Petr Šula.

1. BOTEVOVA
2. HAUSMANNOVA
3. PEJEVOVA – Bosonohá stezka
4. RAKOVSKÉHO – terénní pumptrack pro kola

Foto: MČ Praha 12

1

Foto: MČ Praha 12

2

Foto: MČ Praha 12

3

Foto: MČ Praha 12

4

A k jakým změnám v jednotlivých lokalitách došlo?

Hausmannova. V Hausmannově ulici byly instalovány nové kruhové lavičky se stromy a trvalkovými záhony a bylo vybudováno hřiště na petank. Pro nejmenší je na betonové zdi několik druhů interaktivních skládaček společně s tabulí pro malování křídou. Vzniklo tak ideální místo pro trávení volného času nejen malých, ale i velkých.

Botevova. Občané v rámci participace na sousedském setkání sdělili, že staré hřiště v Botevově ulici s jedním basketbalovým košem nikdo nevyužívá a nevyhovující byla i svažující se plocha. V okolí této lokality je množství udržovaných předzahrádek, jejichž potenciál bylo možné využít. Výsledkem je krásný nový prostor s vyvýšenými záhony, kde je kromě výsadby květin i bylinková zahrádka. Teď už je jen na místních, jak se o svůj dvorek budou starat, péči o rostliny jim usnadní nová nádrž na dešťovou vodu.

Pejevové. Na původních dvou asfaltových plochách vznikla první bosonohá stezka na Praze 12. Lokalita je doplněna květinovými záhony, přibýly nové stromy a asfalt nahradil mlat, který obyvatelé ocení během letních měsíců při hrách na blízkém pískovišti.

Plevenská. Asfalt – tímto slovem by se dala shrnout původní podoba okolí v Plevenské ulici. Místo asfaltu jsou zde nyní lavičky s květinovými záhony, nové dětské hřiště s krásnými herními prvky, pingpongový stůl a dráha na kuličky. Vše doplněno o mlatovou cestu s novým trávníkem.

Rakovského. Na tomto místě vyjádřili místní občané požadavek prostoru pro aktivní odpočinek. Radnice jim vyšla vstříc a vznikl tak terénní pumptrack pro kola s prvky skillzóny. A zatímco si budou děti hrát, rodiče mohou relaxovat na lehátkách.

„Mám velkou radost, že se projekt podařilo dotáhnout do zdárného konce a občané tak budou mít nová krásná místa k trávení volného času, a navíc drobnou špetkou přispějeme ke zlepšení klimatu nejen v naší městské části. Největší radost mám z nového mobiláře, který se opravdu povedl, a pevně věřím, že v dobrém stavu nám bude sloužit co nejdéle. Za skvělé považuji, že nové sídlištní plochy nejsou jen dětská hřiště, ale že budou sloužit všem generacím občanů,“ uvádí radní pro oblast investic Jan Chalupný.

Projekt bylo možné zrealizovat jen díky podpoře ze Státního fondu životního prostředí ČR z programu Životní prostředí, ekosystémy a změna klimatu, financovaného z Norských fondů 2014–2021, přičemž poskytnutá částka ve výši 8 982 000 korun zajistila úhradu 90% všech nákladů spojených s odstraněním starých, nepropustných asfaltů a betonů, jejich následnou výměnou za povrchy propustné (mlat, trávníky a záhony) a výsadbu rostlin. Zbýlých 10% celkových předpokládaných nákladů tvořila spoluúčast městské části. ●

► Na univerzitě slavnostně otevřeli zelenou střechu

Nová zelená střecha na budově Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně **přispěje ke zlepšení životního prostředí a bude mít pozitivní vliv na duševní zdraví studentů i zaměstnanců.**

Její obnova trvala několik měsíců a první návštěvníci se na ni podívali v pondělí 29. dubna 2024.

Foto: Daniel Pospíchal, MUNI

Foto: Daniel Pospíchal, MUNI

Foto: Daniel Pospíchal, MUNI

Zelená střecha je víc než jen moderní architektonický prvek. Ochladuje okolní prostředí, zadržuje vodu a pomáhá zlepšovat psychickou pohodu lidí. Kromě toho snižuje hloučnost a prašnost a funguje jako tepelná izolace. Zájemci z řad studentů a zaměstnanců měli možnost novou zelenou střechu, jejíž obnova trvala více než půl roku, poprvé navštívit v pondělí 29. dubna.

„Možnost revitalizovat zelenou střechu jsme velmi přivítali. Souznáme s cíli Masarykovy univerzity v oblasti udržitelnosti a jsme si vědomi, že budova naší fakulty v této oblasti trpí neduhy typickými pro budovy své doby,“ vysvětluje děkan ECON MUNI Jiří Špalek. Podle něj zelená střecha nejen zlepšuje energetickou bilanci fakulty, ale nabízí také netradiční prostor vhodný pro výuku a relaxaci. „Zajímavým be-

nefitem je i poutavý výhled na areál výstaviště a Kamenný vrch,“ doplňuje děkan.

Návštěvníci nové zelené střechy se mohli zapojit do kreativního workshopu plečení věnců, který uspořádalo ekologické centrum Lipka. Seznámili se také s projektem jako takovým a všemi výhodami, které zelená střecha přináší.

Obnova zelené střechy je v souladu s akčním plánem, který cílí na zlepšení kvality ovzduší v Brně. Na jeho aktualizaci se podíleli i vědci z ECON MUNI a zahrnuje mimo jiné i posilování a podporu zeleně v městské zástavbě. Rekonstrukce zelené střechy na budově ECON MUNI byla uskutečněna v rámci projektu „Zelená střecha na budově ESF MU“, podpořeného Státním fondem životního prostředí ČR prostřednictvím Norských fondů (výzva STAVANGER). ●

V Tomíkovcích na Jesenicku vybudovali lokální biocentrum. Jeho součástí je také nová vodní plocha.

BIOCENTRUM V TOMÍKOVICÍCH SLOUŽÍ PŘÍRODĚ I REKREACI

O biocentru se uvažovalo již dříve. „Za záměrem vybudovat lokální biocentrum v Tomíkovcích stál dnes již zesnulý starosta obce Bernartice pan Mojmir Michálek. Město Žulová získalo pozemky, na kterých biocentrum stojí, v rámci pozemkových úprav do vlastnictví. Bylo nám líto tento záměr opustit, navíc když již bylo vydáno stavební povolení,“ popisuje starosta města Žulová Radek Trstán.

Město Žulová se tak rozhodlo odkoupit od obce Bernartice všechny náležitosti týkající se stavebního povolení. Poté nechali vypracovat novou projektovou dokumentaci a koupili část pozemku od Povodí Odry. Celou stavbu se nakonec podařilo realizovat ve spolupráci se Státním pozemkovým úřadem v Jeseníku, kterému se podařilo získat dotaci z Národního plánu obnovy. Akce začala v dubnu 2023 a dokončena byla v říjnu 2023, investice činila celkem 30 milionů korun.

Hlavním záměrem projektu bylo zachytit vodu v krajině s dvojitým cílem: posílit biodiverzitu a zvýšit ochranu proti erozi a povodním. Očekává se, že tato opatření přinesou také vylepšení vodního režimu a místních klimatických podmínek. Tato iniciativa představuje významný krok k udržitelnějšímu a odolnějšímu prostředí, které lépe zvládne výzvy, jež přináší nevyzpytatelná povaha současného klimatického dění.

Lokální biocentrum Tomíkovice, část obce Žulová, je realizace protipovodňové stavby formou přírodních blízkých opatření. Nová vodní nádrž je obtočená. Je napájena z meliorací a v případě větších průtoků ve Vojtovickém potoce i z něho. Při revitalizaci toku a založení mokřadu bylo vybudováno celkem devět tůň. Dále byla provedena výsadba a vegetační úpravy, tedy dřeviny a zatravnění okolních ploch. Jsou zde patrné významné okolní mokřady.

Vodní nádrž má při běžném nadržení výměru 9,5 ha a kapacitu 94 800 m³, při maximálním nadržení má výměru 10 ha a kapacitu 104 800 m³. Nádrž je doplněna mokřadem o velikosti 3,1 ha s devíti tůňmi o výměře vodní plochy 0,91 ha. S příkopy přivádějícími a odvádějícími vodu do nádrže je výměra celé vodohospodářské části 14,1 ha. Nádrž je doplněna o výsadby stromů, keřů a zatravnění na celkové ploše 15 ha. Travnaté části jsou doplněny o tzv. plazníky a broukovitě, které poskytují úkryt drobným plazům a hmyzu, a bylo zde vysázeno 270 nových stromů.

Vodní plochy mají pozitivní vliv na ochlazení prostředí. Vyskytují se na nich rozličné druhy obojživelníků, vodních ptáků, pěvců

Foto: Město Žulová

i dravců, žijí zde zvěř srnčí a zaječí a mnoho dalších. Okolní louky a mokřady umožňují růst bylin. Také se tu vyskytuje množství hmyzu, především různé druhy chráněných motýlů (modrásci, okáči apod.).

Biocentrum je obklopeno loukami a remízky, které jsou tvořeny smíšeným stromovým a keřovým porostem, v němž hnízdí mnoho druhů ptáků. Na okolních loukách stojí za zmínku hnízdiště čejek chocholatých, právě mezi biocentrem a Kaní horou.

Biocentrum je přístupné po silnici z Bukové do Tomíkov, je tam vybudováno parkoviště a zpevněná cesta k odpočinkovému altánu. Od biocentra je krásný výhled na Rychlebské hory a především na Boží horu s kostelem Panny Marie Bolestné s křížovou cestou, který se tyčí nad městem Žulová.

Očekává se, že tato opatření nejenže posílí ochranu životního prostředí, ale také zlepši stabilitu území vůči povodním a erozi, což bude mít pozitivní dopad na místní biodiverzitu. Navíc se předpokládá zlepšení mikroklimatických podmínek a zvýšení estetické hodnoty krajiny.

„Nově vybudované vodní dílo a jeho okolí zapadá do zdejší krásné krajiny. Věříme, že se stane vyhledávaným místem k odpočinku a rybaření. Rozhodli jsme se, že lokální biocentrum ponese název podle zesnulého starosty Bernartice: Mojmirův rybník,“ říká starosta Žulové Radek Trstán. ●

O OBCI

Tomíkovice jsou osadou města Žulová. Poprvé jsou připomínány roku 1291 v pramenu vztahujícím se k letům 1266–1268. Vznikly v průběhu tehdejší kolonizace Jesenicka vratislavskými biskupy a jsou pojmenovány zřejmě po svém lokátorovi jménem Tomáš neboli Tomík. Ve čtrnáctém století Tomíkovice – jako řada jiných vsí v okolí – zpustly a byly obnoveny až při nové kolonizaci biskupského panství kolem roku 1576. Většina vsí zůstala v majetku vratislavského biskupství. Kromě zemědělství se ve vsi uplatňovalo domácí předlácetví, jež však již v polovině devatenáctého století hledalo obtížně odbyt. Rozvoj kamenictví v regionu okolo Žulové se Tomíkovice dotkl spíše okrajově, specialitou obce se ale stalo povoznictví: přeprava dřeva, vápna i kamene pro stavební a průmyslové účely. Po Mnichovské dohodě byly Tomíkovice připojeny k Německu a jejich vesměs německé obyvatelstvo bylo po roce 1945 odsunuto. V poválečné době zbylo jako jediná hospodářská aktivita ve vsi zemědělství. Spolu se Skorošicemi se staly od 1. ledna 1976 součástí Žulové. Zdroj: Wikipedie

Foto: Město Žulová

Foto: Město Žulová

Foto: Město Žulová

ECHO

Vsetín dostal dotaci na školu

Částku ve výši 12,3 milionu korun získalo město Vsetín od Ministerstva životního prostředí prostřednictvím Operačního programu Životní prostředí 2021–2027 na rekonstrukci pavilonu kuchyně a jídelny na základní škole na Sychrově. „Celkové výdaje tohoto rozsáhlého investičního projektu činily 52 milionů korun, nyní se nám podařilo získat dotaci ve výši 12,3 milionu na vybavení kuchyně, což je 50% ze způsobilých výdajů projektu,“ informoval starosta Jiří Čunek. Stavební práce zahrnovaly změnu dispozičního řešení dvou nadzemních podlaží pavilonu kuchyně, instalaci nové vzduchotechniky, provedení vnitřních rozvodů vody, kanalizace, elektřiny a plynu, kompletní obnovu povrchů a dodávku moderního technologického vybavení kuchyně i vybavení jídelny. Vyměněny byly také dveře a okna, byl zrekonstruován výtah a lapák tuků. Došlo k zateplení ploché střechy, byla opravena fasáda a osazeny venkovní žaluzie a podobně.

Vedení Střední školy gastronomie a služeb Nová Paka dokončilo rekonstrukci cukrářských dílen v Havlově ulici. Budova je kompletně zateplená a díky stavebním úpravám půdy se rozšířily prostory, které žáci mohou využívat. Celý projekt vyšel na 14 milionů korun.

Sídlo správy Soutoku bude v Lanžhotě

V souvislosti s připravovaným vyhlášením chráněné krajinné oblasti Soutok se vybírá místo, kde by měla sídlit její správa. Vhodné umístění pro úřad se hledalo několik měsíců. Nabídky vhodných objektů zaslala města Břeclav a Lanžhot. Po jejich vyhodnocení byl jako nejvhodnější vybrán objekt bývalé školy v Lanžhotě. „Vážíme si toho, že města mají o umístění sídla chráněné krajinné oblasti zájem. Nabídky jsme pečlivě zvažovali a vybrali jsme tu, která nejlépe vyhovuje potřebám budoucího úřadu a zároveň je výhodná ekonomicky. Klíčové také je, aby místo bylo pro občany dobře dostupné. Volba Lanžhota je logická i proto, že jeho katastr zasahuje do chráněné krajinné oblasti ze všech dotčených obcí největším dílem,“ vysvětluje ministr životního prostředí Petr Hladík.

▶ AOPK ČR je nositelem dvou projektových schémat v OPŽP 2021–2027

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR se v prosinci roku 2022 stala nositelem dvou projektových schémat, v jejichž rámci poskytuje dotaci projektům do 200 tisíc eur z Operačního programu Životní prostředí.

Foto: Archiv ČSOP Salamandr

Projektové schéma AOPK ČR pro specifický cíl 1.3 (klima) nabízí podporu na budování a obnovu vodních prvků (tůň, mokřady, malé vodní nádrže) a prvků vegetačních (výsadby o ošetřování zeleně uvnitř i vně sídel), na revitalizaci vodních toků, odstranění či eliminaci negativních funkcí odvodňovacích zařízení nebo také na pořízení plánů ÚSES a územních studií (územní studie krajiny, studie systému sídelní zeleně). V Projektovém schématu AOPK ČR pro specifický cíl 1.6 (biodiverzita) jsou připraveny finanční prostředky na péči o travinné ekosystémy (kosení, pastvu, výřez náletových dřevin), na podporu druhů a stanovišť, likvidaci invazních druhů rostlin a živočichů a na budování nebo obnovu návštěvnické infrastruktury. O dotaci může žádat téměř kdokoli, fyzické i právnické osoby.

AOPK ČR zajišťuje všechny fáze administrace žádosti o dotaci, vyhlášení výzev, konzultace, hodnocení, vydávání rozhodnutí o poskytnutí dotace, kontrolu realizace projektu i proplácení finanční prostředků. Žadatelé a příjemci tak komunikují od přípravy až ukončení projektu s jedním subjektem, což jim dotací proces jednoznačně ulehčuje.

Specialitou Projektových schémat AOPK ČR je podpora projektů formou zjednodušených metod vykazování (ZMV). Jak již název napovídá, jedná se o zjednodušený režim dotace, a to jak ve fázi podání žádosti, tak zejména ve fázi proplácení a vykazování nákladů projektu. Jedná se o metodu, která je postavena na předem určené částce nebo

procentu týkající se určitých výdajů projektu, na které má příjemce nárok bez ohledu na to, kolik ho ve skutečnosti realizace projektu stála. Příjemce nepředkládá AOPK ČR žádné účetní doklady k ověření utracených financí. Podkladem pro stanovení takto „předdefinované“ částky (v terminologii ZMV „jednorázové částky“) jsou tzv. náklady obvyklých opatření MŽP (NOO MŽP). Jedná se o „ceník“, který uvádí náklady na realizaci činností standardně se objevujících v projektech zaměřených na ochranu přírody a krajiny a na péči o ně. Rozpočet projektu je sestaven z jednorázové částky pro přímé realizační výdaje, pod kterými si představme výdaje na provedení projektu (např. na výsadbu stromů či vybudování tůň), a paušální částky určené na pokrytí výdajů nepřímých, tj. nákladů na projektovou přípravu, zajištění dozoru (technický, autorský, biologický), koordinaci projektu, povinnou publicitu atp.

K benefitům Projektových schémat AOPK ČR nepatří jen značná redukce dokladaných dokumentů bez nutnosti vykazování účetních dokladů, ale také rychlé posouzení projektu a proplácení dotace. Celý administrativní proces od podání žádosti do vydání rozhodnutí o poskytnutí dotace trvá zpravidla čtyři měsíce. Po úspěšné realizaci projektu trvá doba proplácení zpravidla do dvou měsíců od podání žádosti o platbu.

AOPK ČR doposud vyhlásila sedm výzev, ve kterých přijala a posoudila téměř 700 žádostí o dotaci s finančním objemem cca 1,3 miliardy korun. Jak je z čísel patrné,

do Projektových schémat jsou podávány finančně malé projekty do 2 milionů korun. V rozhodnutí o poskytnutí dotace je rezervováno více než 0,5 miliardy korun a propláceno necelých 100 milionů korun.

Další statistiky nám ukazují, že největší zájem o dotaci mají obce, fyzické osoby nepodnikající a různé spolky, a to nejvíce na území středních Čech a Jihočeského, Zlínského a Jihomoravského kraje. Projekty týkající se péče o chráněná území a péče o druhy a stanoviště jsou nejvíce žádány na území kraje Libereckého, Moravskoslezského, Zlínského a Plzeňského. Liší se i zájem o jednotlivé typy projektů, vedou projekty na budování a obnovu tůň a mokřadů a na výsadbu nebo ošetření zeleně v krajině i v sídlech. V části „biodiverzita“ jsou to projekty cílené na péči o nelesní ekosystémy formou kosení, pastvy a odstranění náletů, dále projekty zabezpečující stáda proti škodám, které způsobují zvláště chráněné druhy velkých šelem, a v první trojce jsou opět i tůně.

Kvalita projektů je z věcného hlediska vysoká, žadatelé chybují spíše ve formalitách, i to se ale od prvních výzev velmi zlepšilo. Nejčastějšími neduhy žádostí jsou chybějící povinné přílohy nebo nesoulad mezi údaji ve formuláři žádosti a jejími přílohami.

Žadatelé a příjemci (ti, kteří již mají rozhodnutí o dotaci) sami zjednodušení dotace v rámci Projektových schémat AOPK ČR potvrzují. Oceňují intuitivní elektronický systém pro vyplnění žádosti, rychlost administrace a také odborný přístup pracovníků AOPK ČR. Podměty na zlepšení, např. ve smyslu snížení rozsahu povinných příloh k žádosti o dotaci, si AOPK ČR bere k srdci a v každé nově vyhlášené výzev se projeví další snížení administrativní zátěže žadatelů i příjemců.

Veškeré informace jsou zveřejněny na webových stránkách AOPK ČR dotace.nature.cz, a to včetně kontaktů pro osobní konzultace. Pro dotazy je možné využít i e-mail aopk-dotazy-opzp21@nature.cz.

Jedním z příkladů opatření podpořených z Projektového schématu AOPK ČR je projekt „Motýli valašských pastvin“ příjemce ČSOP Salamandr (viz fotografie výše). V rámci projektu situovaného do CHKO Beskyd dochází k obnově travních ekosystémů prostřednictvím pastvy a seče. Na lokalitách bude podpořena biodiverzita a budou vytvořeny vhodné podmínky pro mnoho ohrožených druhů rostlin a živočichů, např. pro denního motýla perleťovce maceškového. Víceletá péče o cenné beskydské lokality je plánována až do roku 2027 za dotaci ve výši 3,9 milionu korun. ●

ING. ANNA LIMROVÁ

ředitelka Samostatného odboru OPŽP, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

▶ Novela přinese **ochranná pásma** pro stromořadí

Zdravé vzrostlé stromy a aleje v městských oblastech jsou součástí opatření, díky kterým můžeme lépe čelit měnícím se klimatickým podmínkám.

Stromy poskytují stín a chlad v horkých dnech, zachytávají prach a tlumí hluk či pomáhají zasakovat vodu. Když je horko, tak ji zase odpařují zpět a zvlhčují tak ovzduší. Alejími ale chybí stejná ochrana jako třeba vodovodům či plynovodům. Proto Ministerstvo životního prostředí připravilo změnu zákona o ochraně přírody a krajiny, která ochranu stromořadí a vzrostlých stromů posílí. Zajistí také, aby za stromy pokácené kvůli výstavbě byla vyřazena adekvátní náhrada.

„Živá zelen pomáhá městům, obcím a jejich obyvatelům za jakéhokoli počasí, samozřejmě nejvíce citelná je pomoc v době veder. Vzhledem ke klimatickým změnám je to navíc stále naléhavější a potřebujeme, aby byla města i v budoucnu obyvatelná a příjemná pro život. Stromy a stromořadí jsou důležitá pro člověka i ostatní přírodu, a proto musí mít stejnou ochranu jako jiná infrastruktura – elektrina, vodovod či plynovod. Proto jsme na ministerstvu připravili návrh, který to má změnit,“ vysvětluje ministr životního prostředí Petr Hladík.

Hlavním cílem novely zákona o ochraně přírody a krajiny, u níž právě skončilo meziresortní připomínkové řízení, je zajistit vyšší stupeň ochrany stromořadí na veřejných prostranstvích sídel. Stromořadí totiž na rozdíl od liniových technických sítí – tedy vodovodů či kanalizací – dosud nemají vymezena ochranná pásma se stanoveným režimem, přestože i ona jsou nespornou klíčovou součástí veřejné infrastruktury konkrétní obce.

Aleje budou mít ochranná pásma

Podle návrhu MŽP by každé stromořadí tvořené pěti a více stromy na veřejně

přístupném místě v městské či obecní zástavbě mělo získat ochranné pásmo. To by mělo být široké tři metry na každou stranu od osy stromořadí. „Týká se to hlavně budování a údržby podzemních technických sítí, ze kterých nejvíce stromy poškozují necitlivé zásahy do jejich kořenového systému. V ochranném pásmu budou kácení a výkopové práce podmíněny vyjádřením samosprávy obce. Informace o tom, kde se ochranné pásmo nachází, podá stavebníkovi obec a do pěti let je snadno najde na internetu ve veřejně přístupném registru krajiny,“ říká ministr Hladík.

Součástí novely je také omezení kácení zdravých vzrostlých stromů, a to snahou o ohleduplné umístování staveb, a pokud už ke kácení stromů musí dojít, tak důsledným zajištěním jejich náhrady. Týká se to výhradně větších staveb, které vyžadují povolení podle stavebního zákona nebo posouzení vlivů na životní prostředí (EIA).

Hlavním cílem je chránit vzrostlé dřeviny, proto návrh pracuje nejprve s vysazením náhradních stromů. Nově by tak neměla nastat situace, že kvůli nedostatku vhodných ploch pro výsadbu nebude investoři či developerovi uložena žádná náhrada. Pro tyto případy je proto zavedena i alternativní možnost ukládat za kácené dřeviny poplatky, popř. ukládat kombinaci náhradní výsadby stromů a poplatků. Poplatek je však vždy až tou poslední možností.

Získání finanční prostředky, odváděné do rozpočtů příslušných obcí, je nutné využít na výsadbu a péči o dřeviny a případně i na výkup pozemků pro nové výsadby. Výpočet poplatku bude provádět příslušný úřad. Výše poplatku je přitom úměrná velikosti, kvalitě a umístění stromu, což

Foto: archív SFZB, P.

by mělo napomoci tomu, že stavba bude na pozemek umístěna ohleduplněji vůči kvalitním vzrostlým stromům.

„Návrh se v žádném případě netýká kácení v soukromých zahradách u domů – tam zůstává vše při starém, tedy za vyřazení stromu je nutné zasadit strom nový. Novela ale zavádí určitou hierarchii v postupu při kácení kvůli větším stavbám. Zejména chceme předejít tomu, kdy developerské firmy spíše zaplatí dnes poměrně nízké pokuty, než aby zajistily náhradní výsadbu. Ideální je samozřejmě nekácet vůbec. Pokud to není pro stavební záměry jinak možné, tak je potřeba kompenzovat náhradní výsadbu stromů v místě, kde původně stály. A až v případě, že není možné náhradní stromy vysadit vůbec nebo v plném rozsahu, dojde na poplatek, který popluteje do rozpočtu obce. Vybrané peníze obce využijí pouze na zajištění péče o stávající stromy či novou výsadbu, případně na nákup vhodných pozemků pro náhradní výsadbu,“ dodává ministr životního prostředí Petr Hladík. ●

▶ Kraj opraví pavilon **Nemocnice Nové Město na Moravě**

Kraj Vysočina chystá jednu z největších investic v novoměstské krajské nemocnici. Začátkem léta zahájí generální opravy gynekologického pavilonu, na které postupně naváže výstavba nového pavilonu dialýzy.

„Stavby chceme především z praktických důvodů realizovat společně – gynekologický pavilon a objekt nové dialýzy spolu budou v areálu novoměstské nemocnice těsně sousedit, navíc budou propojeny podzemním kolektorem. Při výstavbě využijeme výhody pouze jednoho staveniště,“ uvedl hejtman Kraje Vysočina Vítězslav Schrek. Předběžný rozpočet obou velkých staveb Kraje Vysočina v novoměstské nemocnici je 585 milionů korun. Část nákladů souvisejících

s energetickými opatřeními by kraj rád pokryl z evropské dotace.

Rekonstrukce gynekologického pavilonu Nemocnice Nové Město na Moravě bude podle informací Karla Janouška, radního Kraje Vysočina pro oblast majetku, probíhat za provozu. To předpokládá dobře promyšlenou etapizaci prací, které budou obnášet jednak celkovou rekonstrukci současných čtyř pater, jednak nástavbu patra pátého. „Práce budou trvat 2,5 roku. Projekt

počítá s novými pokoji, ambulancemi i menšími operačními sály. Pro nás je také důležité, že rekonstruovaný pavilon bude nově celý v pasivním standardu, tedy provozně úsporný,“ říká Karel Janoušek.

Společně s rekonstrukcí gynekologického pavilonu se Kraj Vysočina pustí v Novém Městě na Moravě do novostavby pavilonu dialýzy. „Pacienti s potřebou dialýzy přibývá a zcela nový pavilon je vlastně jediným řešením, jak posílit kapacity současného provozu. Nové pracoviště bude disponovat 25 lůžky a bude přínosem jak pro pacienty z Vysočiny, tak pro pracovní tým dialýzy novoměstské nemocnice,“ doplňuje náměstek hejtmána Kraje Vysočina pro oblast zdravotnictví Vladimír Novotný. Stavba pavilonu bude částečně zapuštěna do terénu a objekt bude mít zelenou střechu s centrálním světlíkem, který zajistí dostatek denního světla. ●

Foto: Vasil Stanko

Foto: Liberecký kraj

Foto: Liberecký kraj

Kuňky ohnivé jsou jedny z neohroženějších žab nejen v Česku, ale i v Evropě. Proto je evropské i české právo důsledně chrání. Patří mezi druhy, k jejichž ochraně se vyhláší evropsky významné lokality, které jsou součástí celé soustavy chráněných území Evropské unie zvané Natura 2000.

▶ KUŇKA OHNIVÁ DOSTALA NA LIBERECKU DALŠÍ PROSTOR

Liberecký kraj se už několik let věnuje budování vhodných habitatů pro vzácnou žabku kuňku ohnivou. **Po lokalitách na Manušických, Cihelenských a Stružnických rybnících tu z dotace Operačního programu Životní prostředí vybudovali soustavu tůní i v EVL Dolní Ploučnice.** Podmínky pro život kuněk i dalších obojživelníků jsou tu díky tomu zase o něco lepší.

Kuňka obecná je ohrožený druh obojživelníka, který potřebuje naši ochranu. Existuje několik možností, jak jí pomoci. Jednou z nich je vytvoření vhodného prostředí pro její život. To obnáší udržování kvality vody, budování a ochranu jejích přirozených stanovišť, jako jsou mokřady a rybníky. A právě tomu se v Libereckém kraji věnují.

Prvním projektem na zlepšení životních podmínek pro kuňky, který Liberecký kraj uskutečnil, bylo budování tůní, kácení náletových dřevin a kosení rákosin kolem rybníků a budoucích tůní v přírodních památkách Cihelenské a Manušické rybníky. Projekt tehdy získal stoprocentní podporu z Operačního

programu Životní prostředí a na podzim roku 2018 se začalo budovat. Kromě skácení desítek stromů a keřů vzniklo zhruba čtyřicet různě velkých a hlubokých tůní, ve kterých byly hned následující jaro k zastizení nejen samci kuňky ohnivě, ale i další druhy obojživelníků, například blatnice skvrnitá, ropucha obecná, skokan štíhlý i hnědý a také evropsky chráněný čolek velký.

Úspěch prvního projektu byl významným povzbuzením do další práce. Liberecký kraj se poté pustil do přípravy stejného projektu pro další místo na Českolipsku, kde kuňky žijí – pro Stružnické rybníky, kde stále se mění koryto řeky Ploučnice odjakživa vytvářelo

mokřady a různé vodní plochy, což pro obojživelníky představuje dobré zázemí. Hlavní část tohoto projektu, taktéž hrazeného z dotace OPŽP a zahrnujícího další téměř tři desítky tůní, byla hotova na konci roku 2020. Bagry a křovinořezy přetvořily krajinu tak, aby se v ní žábám a obojživelníkům dařilo. „Největší z tamních tůní, která už je tak mělká, že před lety úplně vyschla, nyní částečně obnovíme na ploše zhruba 3500 metrů čtverečních. Podobnou rozlohu pak bude mít dalších více než sedm desítek tůní, které nově vybudujeme. Stejně jako na jiných místech i zde bude okolí tůní prosvětleno a plochy s tůněmi koseny,“ uvedl před uskutečněním tohoto projektu člen Rady Libereckého kraje pro resort životního prostředí a zemědělství Václav Židek. Tak se také stalo a populace nejrozšířenějších druhů obojživelníků na nových lokalitách rok od roku vzrůstá.

S odstupem několika let se dá s jistotou říci, že opatření v místech realizace prvotních projektů na podporu populace kuňky ohnivě v evropsky významných lokalitách Stružnické, Cihelenské a Manušické rybníky, které jsou zároveň přírodními památkami, fungují. „Má proto smysl dělat je i v dalších vhodných lokalitách, mezi které patří právě Dolní Ploučnice,“ říká Václav Židek. ▶

JAK KUŇKA KE SVÉMU PŘÍZVISKU „OHNIVÁ“ PŘIŠLA

Kuňka obecná (*Bombina bombina*) byla dříve známa pod jménem kuňka ohnivá. To jméno k ní sedí velmi dobře, protože zbarvení břicha tohoto obojživelníka se pohybuje od jasně žluté, oranžové až po sytě červenou barvu s černými fleky. Své přízvisko si ale kuňky ohnivě vysloužily i proto, že v minulosti, kdy byly rozšířenější než dnes, často vyskakovaly přímo z ohně. Chudí lidé totiž sbírali i staré, mokré a ztrouchnivělé dřevo, ve kterém se tyto žáby často schovávaly. Když se dřevo hodilo do ohně, kuňky se snažily útekem zachránit.

Při takovém úprku se projevilo jejich jedinečné chování. Když jsou lidmi či jinými predátory napadeny, specificky prohnou svá těla, aby byla z boku vidět jejich ohnivě zbarvená bříska. Přitom vystrčí jedovatě vyhlížející spodní plošky končetin nad tělo, čímž útočníka zastrašují. Shora to vypadá, jako kdyby měly kuňky dvě velké oči vpředu i vzadu. Říká se tomu „kuňčí reflex“. Jejich barevná spodní strana může lidem připomínat popáleniny od ohně.

Foto: Liberecký kraj

V Libereckém kraji žijí kuňky ohnivě jen na několika místech v Českém ráji a na Českolipsku. Jsou náročné na stav a podobu vodních ploch, které osidlují. Ke spokojenému životu potřebují výhradně mělké a zarostlé stojaté vody, které musí být také dobře osluněné.

Foto: Vasil Stanko

Foto: Vasil Stanko

Foto: Vasil Stanko

Foto: Vasil Stanko

Projekt je vždy týmovou prací

S opatřeními na podporu populace kuňky ohnivé v EVL s využitím finančních prostředků z Operačního programu Životní prostředí přišlo prvně oddělení ochrany přírody krajského odboru životního prostředí a zemědělství. „Konkrétně se jednalo o Irenu Waldhauserovou, která v době vzniku těchto projektů o zmíněné území pečovala. Bez její iniciativy by projekt v lokalitě Dolní Ploučnice nikdy nevznikl,“ dodává Václav Židek.

I tento projekt je výsledkem týmové práce zaměstnanců z různých odborů a oddělení krajského úřadu, především pracovníků oddělení ochrany přírody, oddělení projektů financovaných ze strukturálních fondů odboru regionálního rozvoje a evropských projektů, oddělení veřejných zakázek a dalších, jako je například Agentura regionálního rozvoje.

„V rámci projektu vzniklo 75 tůň. Jeho součástí bylo také vytvoření zimovišť, pokosení rákosí, kácení dřevin a následný tříletý monitoring stavu lokality. Ten v roce 2023 skončil a nyní pokračuje desetiletá udržitelnost projektu, kdy bude péče o lokalitu financována jen

z rozpočtu Libereckého kraje. Půjde o likvidaci rákosu, péči o tůň, monitoring stavu populace kuňky ohnivé a celé lokality,“ přibližuje ještě Václav Židek.

Vycházelo se ze zkušeností z předchozích projektů

„Zásadní pro vznik a přípravu projektu v EVL Dolní Ploučnice byly aktuální zoologické průzkumy, které tu

ukázaly nepříliš uspokojivý stav populace kuňky ohnivé, kdy tu jedinci byli zastoupeni v opravdu nízkých počtech. A také to byla nutnost podpořit tuto populaci právě tvorbou vhodných biotopů pro jejich rozmnožování i terestrickou část života,“ vysvětluje Radomír Studený, odborný pracovník ochrany přírody Krajského úřadu Libereckého kraje. „Konečná podoba projektu, především umístění a velikost tůň, vycházela

Vysoké nároky kuněk na prostředí, ve kterém prospívají, v současné době splňuje málokterý rybník, a tak jsou pro ně významnými stanovišti i tůň. Tůň, které pro ně na Liberecku už několik let budují, zajišťují vhodné podmínky pro případ, že jim je nebudou například kvůli přerýbnění, zastínění, nebo dokonce vypuštění poskytovat okolní rybníky.

Foto: Vasil Stanko

Foto: Vasil Stanko

z předchozích zkušeností a ze znalosti potřeb kuňky ohnivé, která například preferuje mělké osluněné tůně. Byla však do jisté míry ovlivněna i vlastnickými vztahy v území, neboť nutným předpokladem projektu byl souhlas vlastníků pozemků,“ doplňuje.

Nejdříve bylo nutné provést přípravu území: vykácet dřeviny či odstranit porosty rákosů v místech budoucích tůň. Tato hmota z větší části posloužila k vytvoření zimovišť pro kuňky i další obojživelníky či plazy. Následně se pomocí těžké techniky vyhloubily tůně a provedly další zemní práce. „Zásadní byl trvalý stavební dozor, který dohlížel na jednotlivé etapy prací, a také svědomitý a zodpovědný přístup zhotovitele, v tomto případě stavební firmy z Hrádku nad Nisou,“ připomíná Radomír Studený.

Kuněk díky projektům přibývá

Dokončené projekty na podporu populace kuňky ohnivé v Libereckém kraji považují všichni zúčastnění za úspěch. „Vytvořili jsme struktury, které v dnešní krajině chybí. Následný tříletý monitoring předchozích projektů nám potvrdil, že jsme pro jejich

Nejen kuňky, ale i ostatní obojživelníci si nyní u rybníků v Libereckém kraji mohou vybrat z různých vodních ploch s různou mírou oslunění. Nové plochy si oblíbily nejen kuňky: tůňe přilákaly i nejednoho zástupce ptačí říše, byl tu spatřen například pár husice egyptské.

realizaci zvolili vhodné místo i technologii. Odměnou nám je výrazně posílená a rostoucí populace nejen kuňky ohnivé, ale i dalších druhů obojživelníků, jako jsou rosnička zelená, skokan štíhlý, čolek velký či čolek obecný,“ říká Václav Židek. „Kromě přínosu pro přírodu je tam, s ohledem na blízkost města Česká Lípa, i významný edukativní rozměr projektu. Lokalita je dobře dostupná, lze jí částečně projít a vidět tůňe, upravené okolí, slyšet kuňky, výrazný hlas rosničky i skřehotání skokanů,“ doplňuje.

O okolí části tůň se nyní stará stádo exmoorských koní, které tam chová Česká společnost ornitologická (ČSO), jež tam založila ptačí park Mnišské louky. K pěti klisnám se letos na jaře přidalo jedno hříbě. „Předpokládáme, že kromě obojživelníků se dočkáme i výrazného nárůstu vzácných a chráněných druhů ptáků, které sem bude lákat krásná krajina nívy Ploučnice. Oba projekty – projekt na podporu kuňky ohnivé a projekt ČSO ptačího parku – se pak skvěle doplňují. Tůňe slouží nejen kuňkám, ale i ptákům a sečené či spávané okolí umožňuje hnízdění a poskytuje dostatek potravní nabídky pro rozmanité druhy ptáků,“ uzavírá dosavadní průběh projektů na podporu populace kuňky ohnivé Radomír Studený. ●

PLOUČNICE - VODÁCKÁ PERLA ZVANÁ KROKODÝLÍ ŘEKA

Řeka Ploučnice, jejíž povodí zahrnuje plochu 1 194 km², pramení na svazích Ještědu ve výšce 654 m n. m. a teče západním směrem, aby se na říčním kilometru 95,1 v Děčíně zprava vlila do Labe.

Mezi vodáky je velmi oblíbená. Tento klenot českých řek byl dlouho utajen ve vojenském prostoru, a proto řeka zůstala zcela nedotčená, bez jakýchkoli rušivých zásahů civilizace. Pluje se zde úplnou pustinou, kde mají hlavní slovo rostliny a zvířata, kde kromě jiných ojedinělých vodáků nepotkáte živou duši ani nedokoupíte žádné zásoby a musíte se spoléhat pouze na sebe. Výhoda Ploučnice spočívá i v tom, že ji lze až do Benešova nad Ploučnicí splouvat po celý rok. Její prameniště se označuje za nejvydatnější ve střední Evropě, a tak zaručuje dostatek vody.

Ploučnice protéká údolím a její horní a střední tok meandruje otevřenou krajinou Lužických hor. Pod Mimoní vtéká do bývalého vojenského prostoru, kde se rozlévá a místy i ztrácí v břehových porostech. V dolním toku od Žandova se údolí úzčí a řeka se zařezává do terénu. Objevují se první peřeje a také nesjízdné jezy. Ty jsou na horním toku vzácné, na počátku dolního toku málokdy sjízdné, teprve poslední jezy před Děčínem lze za optimální vody sjet. Břehy lemují víceméně louky, lesy se objevují jen zřídka, zejména v okolí Hradčan, kde jsou na dohled i skály.

Do Borečku pak vede jeden z nejmantičtějších, ale zároveň také nejnáročnějších úseků na řece, přírodní rezervace Meandry Ploučnice. Doposud regulovaný tok se tady rozvlí do desítek meandrů kroutících se chaoticky hlinitým korytem skrze podmáčené louky s bezpočtem vzácných druhů rostlin a živočichů. Žije tu například

vydra říční a roste vzácná masožravka bublinatka jižní. Padlé stromy a křoviny, kterými v úseku mezi Mimoní a Borečkem řeka z obou stran zarůstá, jsou pro vodáka nepříjemné a pro průjezd často zbývá jen úzký přírodní tunel. Naštěstí místní sdružení Meandry Ploučnice řeku každé jaro vyčistí od nejhorších překážek a zbaví ji naplavených odpadků, které se zachytávají ve spleti větví.

Z džungle se pak vyjede na hezké písčité pláži vodáckého tábořiště Boreček. Úsek mezi Borečkem a Brennským mlýnem protéká územím, které bylo až do roku 1992 uzavřeným vojenským prostorem, dnes toto údolí spadá pod CHKO Kokořínsko – Máchův kraj. Není tu žádná infrastruktura ani osídlení. Jedná se asi o nejhezčí jednodenní vodácký úsek Ploučnice a mezi cestovateli, ať už po souši, či po vodě, se tomuto úseku pro její meandry, tůňe a divokou vegetaci přezdívá krokodýlí řeka. ●

Operační program Životní prostředí – VYHLÁŠENÉ

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
16	Rekultivace starých skládek Vztahuje se k lokalitám starých skládek, které byly využívány ještě před platností legislativy o odpadech	18. 11. 2024	300 000 000 Kč
37	Komplexní úsporné projekty na veřejných budovách Snížení energetické náročnosti veřejných budov pro ULK, KVK, PAK, LBK, HKK, MSK, OLK a ZLK	28. 6. 2024	2 500 000 000 Kč
38	Komplexní úsporné projekty na veřejných budovách Snížení energetické náročnosti veřejných budov, platná pro STČ, PLK, JHČ, JHM a VYS	28. 6. 2024	2 500 000 000 Kč
39	Úprava lesních porostů Úprava lesních porostů směrem k přirozené struktuře a druhové skladbě za účelem posílení jejich stability	31. 7. 2024	150 000 000 Kč
41	Prevence škod způsobených šelmami a dravci Škody způsobené zvláště chráněnými druhy živočichů (vlk obecný, rys ostrovid, medvěd hnědý a jestřáb lesní)	31. 8. 2024	40 000 000 Kč
51	Zpracování studií a plánů Studie systému sídelní zeleně, územní studie krajiny a plány územního systému ekologické stability	31. 7. 2024	30 000 000 Kč
52	Protipovodňová opatření Přírodě blízká a protipovodňová opatření i projekty pro retenci srážkové vody. Pro vybrané ITI aglomerace	31. 3. 2025	427 000 000 Kč
53	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova přírodě blízkých vodních a vegetačních prvků. Pro regiony ITI Olomoucké a Zlínské aglomerace	31. 3. 2025	33 000 000 Kč
54	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova přírodě blízkých vodních a vegetačních prvků. Pro regiony ITI Brněnské a Mladoboleslavské aglomerace	31. 3. 2025	173 000 000 Kč
55	Svoz a zpracování odpadu ITI projekty svozu a zpracování odpadu Hradecko-pardubické, Mladoboleslavské, Ústecko-chomutovské a Plzeňské aglomerace	31. 3. 2025	632 000 000 Kč
56	Snížení energetické náročnosti veřejných budov Revitalizace budov veřejného sektoru s úsporou energie. Pro ITI Karlovarské, Liberecko-Jablonecké, Olomoucké a Zlínské aglomerace	31. 3. 2025	237 000 000 Kč
57	Snížení energetické náročnosti veřejných budov Revitalizace budov veřejného sektoru s úsporou energie. Pro ITI Pražské metropolitní oblasti (bez hl. m. Prahy) a Českobudějovické aglom.	31. 3. 2025	236 000 000 Kč
58	Obnovitelné zdroje energie pro veřejné budovy Výstavba a rekonstrukce OZE pro veřejné budovy. V rámci ITI Ostravské, Jihlavské, Olomoucké a Zlínské aglomerace	31. 3. 2025	214 000 000 Kč
62	Chemická recyklace odpadů Budování a modernizace zařízení pro chemickou recyklaci odpadů	28. 6. 2024	200 000 000 Kč
63	Energetické úspory – gastro, průmysl a technologie ve veřejných budovách a infrastruktuře Pro Ústecký, Karlovarský, Pardubický, Liberecký, Královéhradecký, Moravskoslezský, Olomoucký a Zlínský kraj	3. 3. 2025	300 000 000 Kč
64	Energetické úspory – gastro, průmysl a technologie ve veřejných budovách a infrastruktuře Pro Středočeský, Plzeňský, Jihočeský, Jihomoravský kraj a Kraj Vysočina	3. 3. 2025	300 000 000 Kč
69	Výstavba a modernizace zařízení pro materiálové využití odpadů Výzva je zacílena na materiálové koncovky	29. 11. 2024	300 000 000 Kč
71	Obnova stability svahů Stabilizace a sanace extrémních svahových nestabilit vzniklých v důsledku přírodních jevů	15. 11. 2024	100 000 000 Kč
75	Preventivní opatření proti povodním a suchu Budování a modernizace komplexního systému předpovědní služby	31. 10. 2024	100 000 000 Kč
76	Prevence škod způsobených šelmami a dravci Pomoc podnikajícím chovatelům hospodářských zvířat, aby mohli zabezpečit svá stáda	31. 10. 2024	20 000 000 Kč
77	Energetické úspory ve veřejné infrastruktuře (méně rozvinuté regiony) Integrované projekty v rámci místního rozvoje CLLD realizovaného prostřednictvím MAS	30. 6. 2025	200 000 000 Kč
78	Energetické úspory ve veřejné infrastruktuře (přechodové regiony) Integrované projekty v rámci místního rozvoje CLLD realizovaného prostřednictvím MAS	30. 6. 2025	200 000 000 Kč

Operační program Životní prostředí – AOPK ČR

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
6	Zpracování studií a plánů Studie systémů sídelní zeleně, územní studie krajiny, plán územního systému ekologické stability	31. 10. 2024	50 000 000 Kč
7	Podpora přizpůsobení se změně klimatu, prevence rizika katastrof a odolnosti vůči nim Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech	7. 11. 2024	500 000 000 Kč
8	Posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti a zelené infrastruktury Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny	7. 11. 2024	200 000 000 Kč

Operační program Životní prostředí – PLÁNOVANÉ

	Číslo výzvy a opatření	Zahájení příjmu	Alokace
65	Environmentální centra se zaměřením na změnu klimatu Komplexní projekty modernizace vzdělávacích environmentálních center	4. 9. 2024	300 000 000 Kč
66	Ochrana půdy Zavádění půdoochranných technologií	19. 6. 2024	260 000 000 Kč
67	Průzkum kontaminace životního prostředí Projekty průzkumu rozsahu znečištění horninového prostředí a rizik s ním spojených, včetně návrhu efektivního řešení	3. 7. 2024	150 000 000 Kč
68	Předcházení vzniku odpadu, svoz a jeho zpracování RE-USE centra, kompostéry, výstavba a modernizace sběrných dvorů, doplnění a zefektivnění systému odděleného sběru/svozu	28. 8. 2024	400 000 000 Kč
70	Podpora povodňové operativy Povodňové operativy, zvyšování povědomí obyvatel o povodňovém riziku a zvyšování resilience citlivých objektů před povodněmi	25. 9. 2024	60 000 000 Kč
72	Ekologické zátěže Sanace nejzávažněji kontaminovaných lokalit	2. 9. 2024	500 000 000 Kč
73	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova stávajících přírodě blízkých vodních a vegetačních prvků. Určena je pro méně rozvinuté regiony	4. 9. 2024	270 000 000 Kč
74	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova stávajících přírodě blízkých vodních a vegetačních prvků. Určena je pro přechodové regiony	4. 9. 2024	270 000 000 Kč

Odebírejte **Prioritu** v elektronické podobě!

Spotřebujeme **méně** papíru, nafty a energií

Dostanete ji **hned** v den vydání

Přistane vám **do e-mailu**

priorita.cz

Národní program Životní prostředí

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
1/2022	Zelená stuha Obce oceněné titulem „Zelená stuha“ a „Zelená stuha ČR“ – zeleň, obnova a budování cest, rekonstrukce drobných stavebních objektů...	1. 4. 2025	21 000 000 Kč
NPO 4/2023	Adaptace ekosystémů na změnu klimatu – správci vodních toků Projekty na zadržování vody v krajině a zlepšení stavu vodních toků a niv; pro správce vodních toků	30. 6. 2024	344 000 000 Kč
NPO 5/2023	Adaptace ekosystémů na změnu klimatu – obce a kraje Revitalizace vodních toků a niv, budování tůní, obnova malých vodních nádrží a protipovodňová opatření	30. 6. 2024	414 000 000 Kč
NPO 6/2023	Využití a zpracování biologicky rozložitelného odpadu Zkapacitnění a zefektivnění systému nakládání s biologicky rozložitelnými odpady	2. 9. 2024	1 600 000 000 Kč
8/2023	Podpora obcí v národních parcích Podpora vybavenosti a infrastruktury obcí, zpracování dokumentů, informačních center a vzdělávání	28. 6. 2024	200 000 000 Kč
NPO 1/2024	Energetická osvěta a dotační poradenství Zajištění poradenství a administrativní podpora pro žadatele v rámci NZÚ Light	31. 12. 2025	400 000 000 Kč
2/2024	Pakt starostů a primátorů pro klima a energii Příjemce podpory musí být již před podáním žádosti registrován v oficiální databázi signatářů Paktu starostů a primátorů (příjem od 2. 9. 2024)	28. 2. 2025	15 000 000 Kč
3/2024	Emise ze stacionárních zdrojů Technologie ke snížení emisí těžkých kovů a pachových látek (příjem od 6. 5. 2024)	5. 5. 2025	30 000 000 Kč
4/2024	Ekologická likvidace autovraků Poskytnutí podpory za komodity odevzdané v roce 2024	6. 1. 2025 – 31. 3. 2025	50 000 000 Kč
5/2024	Výkupy pozemků ve zvláště chráněných územích Zlepšení podmínek pro praktickou péči o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma	31. 12. 2026	95 000 000 Kč
6/2024	Vodovody a úpravny vody Výstavba přivaděčů a rozvodných sítí pitné vody včetně souvisejících objektů a zdrojů	2. 9. 2024	2 200 000 000 Kč
7/2024	Kanalizace a čistírny odpadních vod Pro žadatele ze 42., 43. a 44. výzvy OPŽP, jejichž žádost byla doporučena k podpoře a následně zařazena do zásobníku projektů	2. 9. 2024	7 800 000 000 Kč

Modernizační fond

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
ENERGov č. 1/2023	Energetická účinnost ve veřejných budovách a infrastruktuře na území hl. m. Prahy Snížení energetické náročnosti veřejných budov a obnovitelné zdroje pro veřejné budovy	28. 6. 2024	1 500 000 000 Kč
ENERGov č. 2/2023	Energ. účinnost ve veřejných budovách a infrastruktuře památkově chráněných budov Snížení energetické náročnosti veřejných budov a obnovitelné zdroje pro veřejné budovy	28. 6. 2024	2 000 000 000 Kč
RES+ 1/2024	Fotovoltaické elektrárny 10 kW – 5 MW s vlastní spotřebou Výstavba fotovoltaických elektráren do 5 MW na již existujícím odběrném místě k výrobě zelené energie pro vlastní spotřebu	31. 10. 2024	3 000 000 000 Kč
RES+ 2/2024	Fotovoltaické elektrárny s výkonem nad 1 MWp Výstavba fotovoltaických elektráren s výkonem nad 1 MWp, akumulace vyrobené elektřiny a elektrolyzéry na výrobu vodíku	10. 9. 2024	4 000 000 000 Kč
RES+ 3/2024	Fotovoltaické elektrárny na veřejných budovách Instalace fotovoltaických elektráren na veřejných budovách a další infrastruktury ve vlastnictví obce do 3 000 obyvatel	31. 10. 2024	1 000 000 000 Kč
RES+ 4/2024	Fotovoltaické elektrárny na budovách a další infrastruktury Instalace fotovoltaických elektráren na budovách a další infrastruktury – sdružené projekty	31. 10. 2024	1 000 000 000 Kč

Operační program Spravedlivá transformace

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
ULK / 12	Inovativní projekty oběhového hospodářství Druhé kolo výzvy. Projekty třídění, dotřídování, úpravy, materiálové přeměny, chemické recyklace ostatních a nebezpečných odpadů moderními způsoby	31. 10. 2024	940 000 000 Kč
MSK / 13		31. 10. 2024	300 000 000 Kč
KVK / 19		31. 12. 2024	50 000 000 Kč
ULK / 20	Řemeslné inkubátory Podpora vzniku řemeslných dílen	31. 12. 2024	200 000 000 Kč
MSK / 21		31. 12. 2024	200 000 000 Kč
KVK / 22		30. 6. 2024	40 000 000 Kč
ULK / 23	Obnova území – koncepce a příprava Pro žádosti na individuální projekty s cílem obnovy území	30. 6. 2024	60 000 000 Kč
MSK / 24		30. 6. 2024	100 000 000 Kč
KVK / 25		30. 6. 2024	60 000 000 Kč
ULK / 26	Obnova území – příroda a krajina Individuální projekty na obnovu přírody a krajiny	30. 6. 2024	90 000 000 Kč
MSK / 27		30. 6. 2024	225 000 000 Kč
KVK / 28		30. 6. 2025	60 000 000 Kč
ULK / 29	Obnova území – infrastruktura Výstavba a modernizace komunikací pro cyklisty, zpřístupnění lokalit s přírodní, kulturní nebo technickou hodnotou	30. 6. 2025	120 000 000 Kč
MSK / 30		30. 6. 2025	275 000 000 Kč
KVK / 31		31. 12. 2024	60 000 000 Kč
ULK / 32	Vzdělávání ve firmách Profesní vzdělávání a rekvalifikaci zaměstnanců ve firmách zasažených transformací	31. 12. 2024	500 000 000 Kč
MSK / 33		30. 6. 2026	360 000 000 Kč
Výzva I.	Úvěr transformace pro Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj Bezúročné úvěry Národní rozvojové banky na podporu investičních aktivit malých a středních podnikatelů	31. 12. 2026	1 800 000 000 Kč
MSK / 34	Obnova území – strategické brownfieldy Příprava projektové dokumentace a budování technické infrastruktury pro projekty tzv. strategických brownfieldů	30. 6. 2025	500 000 000 Kč
KVK / 39		31. 12. 2024	220 000 000 Kč
ULK / 40	Obnova území – veřejné služby, kultura, sport, rekreace Podpora veřejných služeb, kultury, sportu a rekreace	31. 12. 2024	330 000 000 Kč
MSK / 41		31. 12. 2024	400 000 000 Kč
MSK / 46	Filmové vouchery – Moravskoslezský kraj Podpora výroby hraných a dokumentárních filmů (zastřešující projekt pro kraj)	30. 6. 2024	50 000 000 Kč
ULK / 61	Strategický projekt GET centrum UJEP Příprava a realizace strategického projektu GET centrum UJEP	15. 7. 2024	982 430 000 Kč

SLEDUJTE SOCIÁLNÍ SÍŤ

STÁTNIHO FONDU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR
A UŽ VÁM NIC NEUNIKNE!

X – denně nejnovější výzvy, novinky, akce a zprávy z oboru
LinkedIn – statistiky, krajská pracoviště, aktuální nabídky pracovních a služebních míst, zprávy a novinky
youtube.com – podrobné videonávody, spoty k zajímavým tématům, záznamy webinářů a další...
Instagram – akce, aktuality a úspěšné projekty

STÁTNI FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Vojkov: Likvidace autovraků

Kompletní zpracování autovraků, respektive zpracování odpadů (komodit) z těchto autovraků v zařízeních k tomu určených s materiálovým či energetickým využitím.

Podoblast podpory: 3.2 – Výrobky s ukončenou životností – sběrná síť, inovativní technologie

Kraj: Středočeský

Okres: Praha-východ

Příjemce podpory: Autocentrum Vojkov, s. r. o.

Ukončení projektu: prosinec 2023

Celkové způsobilé výdaje
604 250 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
604 250 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Mohelnice: Revitalizace zeleně

V obci se rozhodli nechat vysadit pětáctýřicet listnatých stromů. Výsadba přispěje ke zlepšení životního prostředí a kvality ovzduší.

Podoblast podpory: 5.4 – Zlepšení funkčního stavu zeleně ve městech a obcích

Název projektu: Revitalizace zeleně – výsadba listnatých stromů

Kraj: Olomoucký kraj

Okres: Šumperk

Příjemce podpory: město Mohelnice

Ukončení projektu: listopad 2023

Celkové způsobilé výdaje
249 999 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
249 999 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Sněžné: Soustava DČOV

V místních částech Sněžné byla vybudována soustava domovních čistíren odpadních vod do kapacity 50 EO s cílem omezit znečištění povrchových a podzemních vod. Celkem vzniklo 26 domovních čistíren.

Podoblast podpory: 1.3.B – Domovní čistírny odpadních vod

Název projektu: Domovní čistírny odpadních vod v místních částech Městys Sněžné – soustava DČOV

Kraj: Vysočina

Okres: Žďár nad Sázavou

Příjemce podpory: městys Sněžné

Ukončení projektu: červen 2022

Celkové způsobilé výdaje
4 518 992 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
3 090 000 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Židlochovice: Akční plán pro klima

Město si nechalo zpracovat Akční plán pro udržitelnou energii a klima (SECAP), dále byla navržena adaptační opatření a byl zorganizován místní den pro klima a energii.

Podoblast podpory: 5.1 – Implementace systémových nástrojů

Název projektu: Pakt starostů pro klima – Židlochovice

Kraj: Jihomoravský

Okres: Brno-venkov

Příjemce podpory: město Židlochovice

Ukončení projektu: září 2022

Celkové způsobilé výdaje
578 995 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
448 196 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Vilémov: Kanalizace a ČOV

Výstavba gravitační splaškové kanalizace včetně přípojek v městysi Vilémov a jeho místní části Klášter, podchycení volné kanalizační výusti a výstavba nové centrální biologické čistírny odpadních vod.

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.1 – Snížit množství vypouštěného znečištění do povrchových i podzemních vod z komunálních zdrojů a vnos znečišťujících látek do povrchových a podzemních vod

Název projektu: Kanalizace a ČOV Vilémov

Kraj: Vysočina

Okres: Havlíčkův Brod

Příjemce podpory: městys Vilémov

Ukončení projektu: 31. 1. 2023

Celkové způsobilé výdaje
58 762 537 Kč

Příspěvek EU
37 461 117 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Blatnice: Protipovodňový systém

Preventivní protipovodňová opatření spočívají v instalaci lokálního varovného systému a následné digitalizaci povodňového plánu. Cílem je správné posouzení povodňového nebezpečí a ochrana zdraví a majetku občanů.

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.4 – Podpořit preventivní protipovodňová opatření

Název projektu: Vybudování varovného a výstražného systému – protipovodňová opatření

Kraj: Vysočina

Okres: Třebíč

Příjemce podpory: obec Blatnice

Ukončení projektu: 31. 3. 2024

Celkové způsobilé výdaje
1 090 392 Kč

Příspěvek EU
763 274 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Podbořany: Zlepšení krajinného rázu

Založení čtyř prvků ÚSES na zemědělsky obhospodařovaných plochách má za cíl vytvoření dynamicky členitého porostu, který bude navazovat na přirozené porostní skupiny v krajině. Přispěje ke zlepšení krajinného rázu a posílení biodiverzity a ekologické stability.

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.3 – Posílit přirozené funkce krajiny

Název projektu: Realizace opatření ÚSES pro město Podbořany – 1. etapa

Kraj: Ústecký

Okres: Louny

Příjemce podpory: město Podbořany

Ukončení projektu: 31. 3. 2024

Celkové způsobilé výdaje
8 598 225 Kč

Příspěvek EU
8 598 225 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Budiměřice: Energetické úspory kabin

Provozní budova sportovního klubu Budiměřice se dočkala komplexního zateplení obálky. Byly zatepleny obvodové stěny, podlahy na terénu a strop. Byly také vyměněny všechny stávající výplně otvorů.

Prioritní osa 5, specifický cíl 5.1 – Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie

Název projektu: Zateplení budovy sportovních kabin

Kraj: Středočeský

Okres: Nymburk

Příjemce podpory: obec Budiměřice

Předpokládané ukončení projektu: 30. 6. 2024

Celkové způsobilé výdaje
2 557 900 Kč

Příspěvek EU
1 406 845 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

▶ MANŽELÉ, KTERÍ ZASADILI STROMY

Foto: Shutterstock/Leonardo Mercon

I když možná ne vždy si je spojuje s jeho jménem, zná černobílé fotografie brazilského fotografa Sebastiãa Salgada opravdu téměř každý na světě. **Osmdesátiletý umělec je žijící legendou humanistické fotografie. Po většinu života syrově a nemilosrdně dokumentuje lidskou práci a utrpení. A přitom se svou manželkou ještě obnovují kus zničené brazilské krajiny.** Nazvali ho Instituto Terra.

K obnově si Sebastião Salgado ani nemohl vybrat jiný kus krajiny. Tady, na více než 700 hektarové farmě v brazilském státě Minas Gerais, vyrůstal. Farma leží v rozlehlém údolí řeky Rio Doce, 70 kilometrů od pobřeží Atlantiku. V dobách Sebastiãova dětství to bývalo opravdu odlehle místo. Jediné spojení se světem byla blátivá cesta podél řeky, která se po šest měsíců z roku nedala překročit. Káva se svázela z kopců na hřbetech mul a dohnat krávy na jatka znamenalo pro zdejší farmáře pětidenní jízdu v koňském sedle. Atlantický les, který v pestrosti biodiverzity předěl jen Amazonie, pokrýval polovinu půdy farmy Sebastiãovy rodiny i polovinu rozlohy říčního údolí. Na jediném akru takového lesa se nachází stejný počet druhů stromů jako na celém východním pobřeží Spojených států.

Když tu Sebastião vyrůstal, neměl fotoaparát. Řemeslu, které ho tak proslavilo, se začal věnovat až nedlouho před třicítkou, ale věří, že to byla právě zdejší krajina, která ho naučila umění fotografovat. Při monzunu je tu obloha dramatická, deštové

mraky se kupí jeden na druhý a sluneční paprsky je probodávají v ostrém kontrastu. „Tady jsem se naučil vidět světlo,“ říká.

Smrt lesa

Sebastiãův otec les na svých pozemcích postupně vykácel. Stejně jako ostatní farmáři v Brazílii pokácené dřevo prodal, mýtiny vypálil a na nově získaných pozemcích vysel africké trávy, aby se měl dobytek na čem pást. Jak šel čas, stávala se ze zdejší krajiny nehostinná pustina, neschopná nakonec uživit ani malé stádo krav. Z Atlantického lesa zbylo méně než deset procent původní rozlohy, v údolí Rio Doce z něj zbyla dokonce jen čtyři procenta.

Sebastião z farmy odešel v roce 1959, když mu bylo patnáct let. Vystudoval, začal fotit, stal se slavným – ale to je jiný příběh. Příběh Instituto Terra, životního projektu manželů Salgadoových, začal v devadesátých letech minulého století, když jim Salgadovy rodiče rodinnou farmu nabídli k užívání. Bylo to po letech politického exilu v Paříži, když se manželé poprvé po mnoha letech přijeli na farmu podívat. „Byl to tvrdý, horký úhor,“ na-

psal tehdy Sebastião. Lélu napadlo pozemek znovu zalesnit. A tak to celé začalo.

Dnes, o třicet let později, je Instituto Terra jejich argumentem, potvrzením a důkazem, že ekologická degradace nemusí být absolutní. Stačí jediný pohled na svěží a zelené pozemky Instituto Terra sousedící s okolní vyprahlou pustinou a je jasné, jaký zázrak se tu odehrál.

Znovuzrození

V září 1998 pozval Sebastião na farmu lesního inženýra Renata de Jesus. Renato měl v té době dvacetiletou zkušenost se zalesňovacími programy pro společnost Vale, velmi kontroverzní svou důlní činností, ale bez obdoby co do revitalizačních zkušeností. Sebastião si Renata vybral z čistého pragmatismu. „Nejsme žádní radikálové,“ říká. „Nežijeme ve slonovíkové věži. Potřebujeme každého. Společnosti, vlády, starosty. Každého.“

Renato postavil manžele Salgadovy před zjevný fakt: půda na farmě je mrtvá. Ale zároveň nepochyboval o tom, že do ní mohou vrátit život. „Je důležité si uvědomit, že znovu oživit se dá jakékoli území, řekl mi tehdy,“ vzpomíná Sebastião. „Lisí se to jen v tom, kolik to stojí.“

Finance Salgadovi sháněli, kde se dalo. Najali dělníky a začali likvidovat invazivní africkou travu, pořídili prvních 100 000 semenáčků. Když se roku 1999 vrátily deště, pustili se do vysazování. Různé druhy fikovníků, stromy rodu Joannesia a Schizolobium. V první fázi bylo potřeba vytvořit stín, zachytit vláhu, poskytnout útočiště hmyzu a ptákům a pomoci půdě získat první dávky dusíku. Společně se stromy vysadili rozma-

Salgadovi dnes odmítají, že za nánápadem vyléčit zničenou půdu na rodinné farmě byl vlastně plán, jak vyléčit Sebastiãa, psychicky vyčerpaného zrůdnostmi a zvěrstvy, které dokumentoval tak dlouho, že podle vlastních slov ztratil víru v lidskost. Tvrdí, že to bylo prostě proto, že země vypadala tak hrozně a že farma vůbec byla noční můrou více než darem, že jim nic jiného než ji znovu zalesnit ani nezbyvalo.

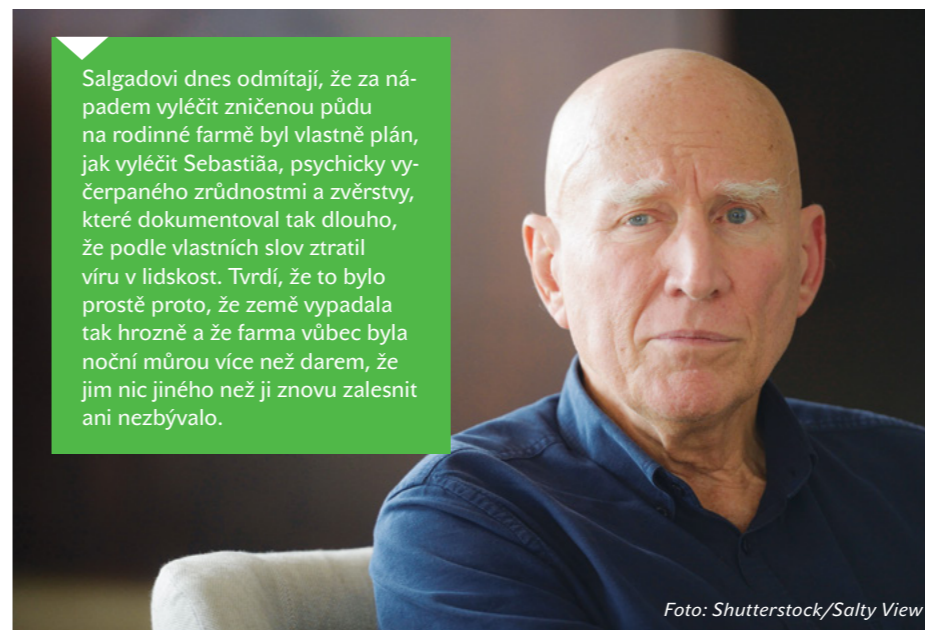

Foto: Shutterstock/Salty View

V osmdesátých letech minulého století dosáhlo ničení brazilského pobřežního lesa děsivých rozměrů a svět, nově vybavený satelitními snímky, tomu v hrůze přihlížel. Brazílie se stala synonymem pro moderní ekologickou apokalypsu.

nitě půdokryvné bobuloviny, u kterých se počítalo s tím, že porostou rychle, zemřou mladé a přinesou do půdy první humus. Počítali s tím, že po počátečních pěti až deseti letech jejich práci převezme sama příroda. „Bylo to jako vychovávat dítě,“ popisuje Sebastião počátky projektu. „Musíte ho naučit chodit a mluvit a pak může jít samo do školy. Stromy jsou stejné. Ze začátku potřebují chvíli chovat.“

Po počátečním nadšení ale přišla krutá ledivá sprcha. Tři pětiny semenáčků nepřežily. „Vykopali jsme příliš úzké jámy,“ říká Sebastião. „Bylo mi z té ztráty zle několik týdnů.“

Salgadovým nezbylo než se zaměřit na dobré zprávy: 40 000 semenáčků přežilo. Další rok ztratili už jen dvacet procent. Po pěti letech už si semenáčky pěstovali ve vlastní školce a ztráty bývaly okolo deseti procent ročně. „Důsledně se totiž věnovali udržitel-

nosti výsadby. To u podobných projektů není vždycky samozřejmost,“ vysvětluje jejich úspěch Renato de Jesus.

Když v roce 2005 potřebovali další zdroje na financování Instituto Terra, Sebastião prodal v aukci titanový fotoaparát značky Leica M7, který dostal darem od samotného výrobce. Utržil za něj 107 500 amerických dolarů, což byl světový rekord za fotoaparát vyrobený po roce 1945. „Jeden malý fotoaparát a mohli jsme zasadit dalších 30 000 stromů,“ zamýšlí se legenda světové fotografie.

Pak přišli velcí sponzoři a do Instituto Terra proudily miliony na výstavbu cest a kanceláří, ubytování a učeben, stočtyřicetimístného kinosálu, návštěvnického centra zrekonstruovaného z bývalé mlékárny a skleníku na pěstování 302 druhů místních stromů. Také na školení výzkumných pracovníků a vyučujících a intenzivní ekologický program pro studenty, kteří pak bydlí přímo v Instituto Terra. A když se někdy peněz nedostává, sáhnou Salgadovi do vlastní kapsy. Taková je jejich vášeň pro Instituto Terra. Není se čemu divit. Tam, kde býval les, byla později poušť. A dnes je tam znovu les.

Salgadovi už pozemky Instituto Terra nevládní. Dnes je z nich federálně uznaná přírodní rezervace a nezisková organizace, která ve své lesní školce pěstuje miliony nových semenáčků, poskytuje vzdělávání mladým ekologům a vítá všechny, kteří chtějí znovuzrozený les spatřit na vlastní oči. ●

ECHO

Počet chráněných motýlů se zdvojnásobil

Tým ekologie hmyzu FŽP ČZU v Praze zveřejnil výsledky monitoringu končícího třiletého projektu na podporu ohrožených druhů motýlů financovaného z Norských fondů. „Na námi spravovaných lokalitách v okolí Prokopského údolí v Praze jsme během ucelených monitoringů každoročně zaznamenali kolem 2 tisíc jedinců 57 druhů denních motýlů, přičemž 16 z nich je uvedeno v Červeném seznamu ohrožených druhů bezobratlých ČR. Nejvýznamnější z nich jsou okáč metlicový, soumráček podobný, soumráček proskurníkový, modrásek věčencový a soumráček skořicový. Ve třetím roce projektu jsme zaznamenali nejvíce pozorovaných druhů a oproti prvnímu roku řešení projektu téměř dvojnásobek jedinců druhů uvedených v Červeném seznamu bezobratlých ČR,“ uvedl tým ekologie hmyzu.

V Programu péče o krajinu uspěly projekty za 26 milionů

Finance pomohly ochraně obojživelníků během jarních tahů. Dotaci získaly také projekty v místech s výskytem zvláště chráněných druhů, kde je potřeba ruční kosení nebo pastva. Přijem žádostí v podprogramu pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí pro rok 2024 probíhal netradičně v listopadu a prosinci minulého roku. To umožnilo plynulé financování akcí, které je třeba provádět brzy na jaře. Po vyhodnocení a schválení regionálními pracovišti Agentury ochrany přírody a krajiny ČR bylo podpořeno celkem 381 žádostí za cca 26 milionů korun.

Cukráři v Nové Pace se učí v rekonstruovaných dílnách

Vedení Střední školy gastronomie a služeb Nová Paka dokončilo rekonstrukci cukrářských dílen v Havlově ulici. Celý projekt vyšel na 14 milionů korun, část výdajů byla zaplácena z Národního plánu obnovy. Během projektu prošla budova kompletním zateplením. Remeslníci vyměnili všechna okna, dveře i otopnou soustavu včetně kotlů. Půdu, sloužící do té doby jako příležitostné odkládiště nevyužívaných věcí, přestavěli na novou denní místnost pro žáky. Součástí stavebních prací byla i úprava vstupního prostoru pro žáky a vybudování rampy pro bezbariérový vstup do celého objektu.

► GLOBÁLNÍ KVĚTINOVÝ TRH

Foto: Shutterstock/Martin Bergsma

Není dokonalejšího ztělesnění krásy než květina. Když se ale podíváme na příběh většiny květů, které nabízí mnohá běžná květinářství, už to tak pěkné není.

V posledních letech našťastí nabírá na síle trend lokálně pěstovaných květin a i v tomto případě se tak můžeme vydat jinou, pro přírodu mnohem šetrnější cestou.

Symbolismus květiny je mocný. O to více, že ho sdílejí lidé na celém světě. Květiny doprovázejí všechny důležité životní milníky a události. Lilie a tulipány na jaře představují obnovu a zvěstování, o měsíčku se věří, že na mexický Den mrtvých, Día de Los Muertos, převádí mrtvé do jejich rodných domů, a kytice růží, ať už ke Dni matek, či na svatého Valentýna, je vyjádřením lásky. Bez květin se neobejde ani žádná svatba, ani žádný pohřeb.

Za krásnou kyticí se ale často skrývá méně krásný příběh. Environmentální i lidská cena za ozdobu a radost z květin může být nepřiměřeně vysoká.

Dlouhá cesta do vázy

Než se dovážené řezané květiny dostanou k cílovému zákazníkovi, urazí většinou tisíce kilometrů v chladicím letadle.

Největším spotřebitelem řezaných květin na světě jsou Spojené státy americké. Většina květin, které se tam dovážejí, pochází z Ekvádoru a Kolumbie. Ta je vůbec největ-

Květiny představují opravdu kvetoucí byznys s hodnotou okolo 55 miliard amerických dolarů ročně a ta každým rokem stoupá. Jen v USA tvoří květiny, řezané i v květináči, 26% veškerých výdajů vynaložených na oslavy Dne matek, společně s chanukou a Vánoce, a předčí je už jen svátek svatého Valentýna.

ším producentem řezaných květin na světě. Většina řezaných květin prodávaných v Evropě připutuje z rovníkové východní Afriky.

Globální květinový trh je rychlý a odehrává se v epizodních návalech, což ještě zvyšuje jeho environmentální stopu, neboť ideální je dostat květinu z pole do vázy během tří až pěti dnů. Květiny kolumbijských producentů, jejichž farmy se rozprostírají většinou v blízkosti mezinárodního letiště v Bogotě, totiž ztrácejí i 15% své hodnoty s každým dalším dnem, který stráví na cestě.

Mnohé z těchto květin jsou pěstovány ve velkých nadmořských výškách v obřích průmyslových sklenících, v nichž je jednodušší kontrolovat choroby, škůdce a vlhkost. Velikost těchto farem často přesahuje i 200 hektarů. Květiny jsou také velice závislé na vodě, což významně přispívá k vysoké spotřebě vody a odtoku chemikálií do vodního koloběhu. Právě kvůli tomu se ozývají kritické hlasy, které upozorňují na to, že suchem postižené jezero Navajsha, které je centrem květinového průmyslu

Foto: Shutterstock/Martin Bergsma

Největším producentem řezaných květin na světě je Kolumbie, která ročně exportuje okolo 700 milionů květin (počítáno na stonky). Dalšími velkými producenty jsou Ekvádor, Srí Lanka a Keňa, která do Evropy dodává třetinu veškerých růží prodaných v Evropské unii. Velkým hráčem na trhu se stává také Čína.

v Keni, odevzdalo do květinových skleniců v okolí už přes polovinu své vody.

Kromě nejrušnějších polutantů obsažených v přípravcích na péči nastřádají květiny poměrně hrozivou ekostopu také kvůli potřebě chlazení a dálkovému transportu. Aby potěšily naše milované, musí překonat třeba i několik tisíc kilometrů v chladicím letadle. Jen na svatého Valentýna tak květiny vyprodukuje podle odhadů Rady pro čistou přepravu zhruba 360 000 tun oxidu uhličitého. Pro představu to odpovídá ročnímu provozu 78 000 automobilů. Po příletu na cílový kontinent je pak většinou čekají ještě stovky či tisíce kilometrů v kamionech, aby dorazily na místo určení.

Pěstování květin má i sociální a zdravotní aspekt

Kromě celkových environmentálních dopadů jsou tu také přímé vlivy květinového průmyslu na zaměstnance v květinovém průmyslu i na komunity žijící v blízkosti květinových farem. Pracovníci na farmách

bývají při práci vystaveni toxickým obsaženým v hnojivech a insekticidech, stejně jako v prostředcích používaných na prodloužení životnosti květin. Výzkumy na květinových farmách v Ekvádoru potvrdily krátkodobě pozměněnou mozkovou činnost u dětí žijících v blízkosti tamějších květinových farem, a to v týdnech předcházejících svátku svatého Valentýna, kdy je na květiny aplikováno zvýšené množství pesticidů. Děti mohou být jejich škodlivému působení vystaveny pravděpodobně kontaktem s oblečením rodičů, kteří na farmách pracují. V současné době je předmětem výzkumu také obsah odpadní vody odtékající z farem a zda jsou jí kontaminovány i vodní zdroje níže po proudu.

O délce pracovní doby na jihoamerických a afrických farmách nemluví. Nežádka pokračuje šestnáct hodin denně. To je obzvláště problematické pro ženy, které by si přály čerpat mateřskou dovolenou anebo potřebují hlídání pro děti. Zatím je to vysoká daň za to, že květiny přinášejí příjmy i pracovní příležitosti i do chudých regionů.

I lokálně pěstované květiny mohou mít své mouchy

Mezinárodní doprava chladicím letadlem není jediným viníkem veliké ekostopy jihoamerických a afrických řezaných květin. I lokální květiny, když se pěstují v chladnějším podnebí, potřebují k životu vytápěné skleníky i více uměle dodávané výživy. A taková květina pak může ve výsledku zaznamenat i 5,5krát větší ekostopu než její kolegyně z rovníkové oblasti. Na druhou stranu se taková ekostopa dá výrazně snížit využíváním energie z obnovitelných zdrojů.

Zamysleme se a budme zodpovědní

Existuje několik základních otázek, které bychom si před nákupem v květinářství měli položit.

Odkud sem květiny přicestovaly? Byly vypěstovány eticky a v duchu trvalé udržitelnosti? Komu všemu za ně vlastně platím a kolik? Jak se mohu vyhnout zbytečným obalům?

Jak se v tom všem vyznat? Ano, není to úplně jednoduché. Ale stačí se rozhlédnout a uvědomit si, co se děje v přírodě okolo nás, a pak už budeme těžko považovat růže na vánoční tabuli za přirozené. O to zvláště bude taková květina, zbavená vůně na úkor prodloužení životnosti potřebné k cestě přes půl světa, působit. Malé farmy pěstující nejen lokálně, ale především sezónně jsou rozhodně správnou odpovědí a funkčním řešením negativních dopadů světového květinového trhu na prostředí, ve kterém žijeme. Určitě se nějaká taková nachází i ve vašem okolí. ●

Talkshow o budoucnosti Česka

Pardubice jako první město v Česku přivítaly novou sérii debat Pro moderní Česko: talkshow plná nové energie.

Ministr životního prostředí Petr Hladík, meteoroložka a klimatoložka Tatána Míková, herec a autor Gastromapy Lukáš Hejlík a hlavní ekonom Skupiny ČEZ Pavel Řežábek debatovali o tom, jak se žije s elektromobilem, jak vyžrát na nutnost odstavit uhelné elektrárny, proč je počasí stále nevyzpytatelnější nebo jak žít klidněji a s větším respektem k přírodě.

Netradiční talkshow zaměřená na udržitelnost přilákala do Multifunkčního sálu SILA v pardubických Automatických mlýnech zhruba devadesát diváků z řad široké i odborné veřejnosti. Návštěvníci spolu s řečníky a moderátorem Michaelem Rozsypalem debatovali o tom, zda elektromobilita není jen pro bohaté, jaké zkušenosti hosté mají s provozem solárních elektráren, jak se vyrovnat se stále častějšími výkyvy počasí nebo jak se zbavit fosilních paliv bez rizika blackoutů.

„Měli bychom využít příležitostí, které má Česko v bezuhlíkové ekonomice. Jsme zemí průmyslovou a technologickou, například jsme jeden z největších výrobců tepelných čerpadel. Musíme si klást otázku ohledně budoucnosti českého byznysu a uchopit témata, která přináší zelená modernizace jako příležitost pro další růst české ekonomiky. Máme nyní k dispozici tisíc miliard korun, a když je promyšleně investujeme do řešení, která nahradí spalování uhlí nebo ochrání českou krajinu, přinese to nám všem čistý vzduch, pracovní příležitosti i úspory, zajistí konkurenceschopnost a přírodě obnovu. Musíme to ale udělat zodpovědně, citlivě vůči domácnostem, pragmaticky, a hlavně ne populisticky,“ říká ministr životního prostředí Petr Hladík.

Na pilotní díl regionální série Pro moderní Česko navážou během podzimu setkání v dalších krajích. Cílem Obnovitelně.cz a Svazu moderní energetiky je pomoci domácnostem, městům či firmám zorientovat se v široké škále témat dekarbonizace a zelené modernizace a vejít tak do nového období jako vítězové.

Další den, 17. května, navázalo na talkshow debatní setkání se zastupiteli měst a obcí pod názvem Pro moderní Česko: konference plná nové energie. Odborníci ze Státního fondu životního prostředí ČR, Svazu moderní

energetiky a jeho členských organizací a partnerských společností předali zaplněnému sálu pardubického Magistrátu aktuální informace o novinkách a trendech v úsporách energií, renovacích, fotovoltaiice nebo dostupné finanční podpoře právě na tato opatření. Nechyběly také příklady dobré praxe zelené modernizace měst, domácností a firem, která inspirují další zájemce o udržitelná řešení.

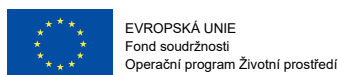
„Příklady táhnou. Věřím, že konkrétní příklady využití finanční podpory z programu Nová zelená úsporám, Operačního programu Životní prostředí na energetické úspory a renovace budov k bydlení i veřejné potřebě, stejně jako ukázky efektivního využití prostředků z Modernizačního fondu na rozvoj OZE a komunální energetiky, budou účinně motivovat další domácnosti i obce k využití nemalých prostředků, které jsou k dispozici na modernizaci Česka,“ říká Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR.

Na akci navázalo setkání pro rodinné farmy za účasti ministra zemědělství Marka Výborného v Litomyšli dne 31. května 2024. Seminář otevřel debatu o využití solární energie a bioplynu v zemědělství a možnostech financování projektů obnovitelných zdrojů energie. Účastníci mohli navštívit unikátní projekt pilotní projekt agrovoltaické instalace.

WORKSHOP PRO MODERNÍ ČESKO Seminář plný nové energie 13. 6. 2024 / 15 hod. / Svitavy

Dne 13. června se koná praktický workshop Pro moderní Česko ve Svitavách, který navazuje na talk show a konference zaměřené na nové energie pro moderní Česko o dopadech měnícího se klimatu a o možnostech, jak se změnám účinně bránit pomocí moderní energetiky. Domácnostem nabídne informace o tom, jak lze nejlépe vybrat tepelné čerpadlo, zateplit si dům či pořídit solární panely na střechu rodinného či bytového domu a přitom se vyhnout nevýhodným nabídkám. Nebudou chybět ani návody na založení energetického společenství, které může maximalizovat profit z využití obnovitelných zdrojů energie. Účast je zdarma po předchozí registraci.

Více na webu modernien energetika.cz.

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti
Operační program Životní prostředí

Spolufinancováno
Evropskou unií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU